ANNO

1704.

37198/B
N.V.c 18
157
232
414
Salkeld
13/6

41486

Lumley:

John Hugh

Oct. 16th,

1844.

Olim. Fvi.
Ex. Libris.
GVLIELMI. BATES. A.B.
vniv. Lond.
Coll. reg. Chirvrg. Soc.
Medici.
Apvd. Birming. in. Agro.
Varvicensi.
Hodie.
Mæstissimi. et. indignissimi.
Fratris.
ALEXANDRI.
Edgbastoniæ.
1885.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

De Af-ghestelde Heyligh-daghen in Vlaenderen zyn dese.

S. Paulus Bekeeringhe	den 25. January.
S. Pieters Stoel	den 22. February.
S. Marcus Evangelist	den 25. April.
Maria Visitatie	den 2. July.
S. Maria Magdalena	den 22. July.
S. Lucas	den 18. October.
S. Marten	den 11. November.
S. Catharina	den 15. November.
S. Nicolaes	den 6. December.
Maria Ontfanghenisse	den 8. December.

De Nieuw aen-ghestelde Heyligh-daghen in Brabandt zijn dese;

S. Anna,	den 26. July.
S. Silvester,	den 31. December.

F.P. Dit beteeckent Festa Palatii vanden Raede in Vlaenderen.

K. Dit beteeckent d'ordinaire Ghebannen Vierschaere van myne Edele Heeren Schepenen vander Keure.

G. Dit beteeckent d'ordinaire Gebannen Vierschaere van myne Edele Heeren Schepenen van Ghedeele.

Vande XII. Teeckenen des Zodiacx.

	Regeers	
♈ Aries		Het Hooft.
♉ Taurus		den hals en necke.
♊ Gemini		Armen en handen.
♋ Cancer		de Borst.
♌ Leo		het Herte.
♍ Virgo		het Inghewant.
♎ Libra		de Nieren.
♏ Scorpius		de Schamelheyt.
♐ Sagittarius		de Dyen.
♑ Capricornus		deKnien.
♒ Aquarius		de Schenckelen.
♓ Pisces		de Voeten.

Van Sayen en Planten.

SAyen ende Planten sal gheschieden met de nieuwe Maene, ofte twee a dry daghen daer voor ofte daer naer: sonderlinghe als de Maene is boven de aerde; ende daer toe zijn de bequaemste Maenden: *Meert*, *April*, *Mey*, *September*, ende *October*. In vochtigh landt saet men vochtigh saet met een krimpende maene; maer in droogh landt saeyt men droogh saet met wassende maene.

Van het Hair-scheeren, Laeten, Busschen stellen, en Purgieren.

MEn sal geen Incisien doen van Aders, Zenuwen oft Musculen als de Maene die regeert. Men sal het Hair niet scheeren oft korten in 't krimpen vande Maene. Men sal oock geen koppen stellen, Laeten, ende geen stercke Purgatien nemen in't heetste vanden Somer, oft in't koutste vanden winter: den bequaemsten tydt van Laeten is als de Maene begint te groeyen, twee oft dry uren naer den Sonnen op-ganck, in't quartier vande Maene is't beter voor jonghe lieden de Ader te openen, in't tweede voor de jonghe mannen, in't vierde voor d'oude lieden, dan naer de 60. jaeren en sal men niemandt Laeten ten sy in grooten noodt.

VANDE WATER-GHETYDEN.

ALs de Maene nieuw ofte vol is dan is't hoogh water ofte volle zee inde naervolghende plaetsen, tot sulcker ure als daer by staet, soo wel 's avonts als 's morghens.

AMsterdam	ii.	Ghendtsche Vaert	vi.
Antwerpen	vi.	Goes	vi.
Audenbosch	iv.	Grevelinghen	xi.
Baesroede	viii.	Mechelen	viii.
Bergen op Zoom	iii.	Middelburgh	iii.
Blanckenberghe	i.	Neuse	iiz.
Brusselsche Haeven by Boom	vii.	Nieupoort	vi.
Calcken	ix.	Oostende	xii.
Calis	xi.	Rotterdam	iiiiz.
Dort	iiii.	Sluys	v.
Dendermonde	viiiz.	Sparendam	vi.
Duynkercke	xii.	Temsche	vii.
Eedam	iiz.	Ter Vere	ii.
Ermuyden	ii.	Vlissinghe	iz.
Gouwen	v.	VVettere	ii.
Ghendt binnen	x.	Ysendycke	iz.

De Seven Planeten.

♄ Saturnus, quaet. ♃ Jupiter, goet. ♂ Mars, quaet. ☉ Sol, middelbaer. ♀ Venus, goet. ☿ Mercurius, middelbaer goet. ☾ Luna, middelbaer goet.

Aspecten der Planeten.

☌ Conjunctie, goet met den goeden, ende quaet met den quaden. ☍ Oppositie, quaet. □ Quadraet-Aspect, quaet. △ Trin aspect, goet. ✱ Sextil, goet. ☊ Caput Draconis, goet. ☋ Cauda Draconis, quaet.

JANUARIUS, Lau-maendt.

Het Jaer is weder nieuw, maer met de nieuwe jaeren
Veroudt ons kranck ghestel, dat wy daer henen vaeren;
Maer 't is een kleyn verlies al rimpelt ons het vel,
Als maer den geest vernieuwt soo gaen de saken wel.

1	Dyssend	Besnydenisse		♎
2	Woensd	s. Martinianus,	G	♎
3	Donder	s. Genoveva,		♏
4	Vrydag	Pharaildis,	F. P.	♏
5	Saterda	s. Emiliana,		♐
6	Sondag	H. Dry Coninghen, Eynde der kleyne Vacantien.		♐
7	Maenda	s. Cletus,		♑
8	Dyssend	s. Goedele,		♑
9	Woensd	s. Paschasia,	K	♒
10	Donder	s. Paulus Eremyt,		♒
11	Vrydag	s. Theodosius,		♓
12	Saterda	s. Arcadius,		♓
13	Sondag	s. Leontius,	✠	♓
14	Maenda	s. Valentyn,		♐
15	Dyssend	H. Naem JESUS,		♈
16	Woensd	s. Marcellus,	G	♉
17	Donder	s. Antonius,		♉
18	Vrydag	s. Prisca,	✠	♉
19	Saterda	s. Canutus,	✠	♊
20	Sondag	Septuagesima, s. Sebastiaen,		♊ ♋

De Sonne gaet op ten 7. onder ten 4. ur.

21	Maenda	s. Agnes,		♋
22	Dyssend	s. Anastasius,	F. P.	♌
23	Woensd	s. Raymundus,	K	♌
24	Donder	s. Eugenius,		♑
25	Vrydag	S. *Paulus Bek.*	F. P.	♌
26	Saterda	s. Polycarpus,		♍
27	Sondag	Sexagesima,	✠	♍
28	Maenda	s Cyrillus,	✠	♍
29	Dyssend	s. Franciscus Salesius		♍
30	Woensd	s. Martina,	G	♎
31	Donder	s. Petrus Nolascus,		♎

Nieu Maen den 7. ten 3. uren smorghens.

Eerste quart. dē 13. ten 10. uren 40. minuten 's avonts.

Volle Maen dē 22. ten 2. uren 16. minuten 's nachts.

Leste quart. dē 29. ten 9. uren 34. minuten 's avonts.

FEBRUARIUS, Sprockel.

Al komt de gulde Son eens kycken door de ſpleten ;
Noch heeft de ſtrenghen vorſt haer koude niet vergeten ,
Ghy blyft noch inde koey , dat acht ick alderbeſt ,
't Is dwaeſheyt al te ras te vlieghen uyt den neſt.

1	Vrydag	s. Ignatius Martelaer	♏
2	Saterda	Onſe Lieve Vrouwe Lichtmiſſe ,	♏
3	Sondag	Quinquageſima ,	♏
4	Maenda	s. Andries Feſ. F.P.	♐
5	Dyſſend	Vaſten-avondt, F.P.	♐
6	Woenſd	Aſch-dagh , K F.P.	♐
7	Donder	s. Romualdus ,	♑
8	Vrydag	s. Joannes de Mattha	♑
9	Saterda	s. Apolonia ,	♑
10	Sondag	Quadrageſima , s. Dionyſius ,	♒
11	Maenda	s. Euphoſia , ✠	♒
12	Dyſſend	s. Petrus Thomas ,	♒
13	Woenſd	Quatertemper , G	♒
14	Donder	s. Valentinus ,	♓
15	Vrydag	s. Fauſtinus , ✠	♓
16	Saterda	s. Juliana ,	♓
17	Sondag	Reminiſcere , ✠	♈
18	Maenda	s. Simeon ,	♈
19	Dyſſend	s. Vincent ,	♉
20	Woenſd	s. Raymundus , K	♉

De Sonne in't begin van Piſces , gaet op ten 6. uren 57. min. ende onder ten 5. uren 2. minuten.

21	Donder	s. Fortunatus ,	♊
22	Vrydag	*S. Pieters Stoel ,* F.P.	♊
23	Saterda	s. Florentius ,	♋
24	Sondag	Oculi, Toogh-dagh	♋
25	Maenda	S. Matthias ,	♌
26	Dyſſend	s. Neſtor, F.P.n.n.	♌
27	Woenſd	s. Julianus , G	♋
28	Donder	s. Roman. F.P.n.n.	♍
29	Vrydag	s. Victor , F.P.n.n.	♍

Nieu Maen den 5 ten een ure 24. minuten na middagh

Eerſte quart. dē 12. ten 3. uren 46. minuten na middagh

Volle Maen dē 20 ten 8. uren 30. minuten 's avonts.

Leſte Quart. dē 28. ten 7. uren 20. minuten 's morghens

MARTIUS, Lente-maendt.

De Meert, hoe wel onweert, komt in het velt ghetreden,
De Meert ſteeckt met den ſteert, en treft de ſwacke ledē:
De Meert brenght aen het licht dat in het duyſter lagh;
Ghy, maekt dat u de Meert geen hinder doen en magh.

1	Saterda	s. Endocia,	✠	♎
2	Sondag	Letare,	✠	♎
3	Maenda	s. Fredericus,		♏
4	Dyſſend	s. Caſimirus,		♏
5	Woenſd	s. Adrianus,	K	♐
6	Donder	s. Coleta,		♐
7	Vrydag	s. Thomas Aquinas,		♐
8	Saterda	s. Silvanus,		♑
9	Sondag	Judica,		♑
10	Maenda	De 40. Martelaers,		♒
11	Dyſſend	s. Gorgonius,		♉
12	Woenſd	s. Gregorius,	G	♓
13	Donder	s. Euphraſia,		♓
14	Vrydag	s. Zacharias,		♈
15	Saterda	s. Longinus,		♈
16	Sondag	Palm-Sondagh,		♉
17	Maenda	s. Patritius,		♉
18	Dyſſend	s. Gabriël,		♊
19	Woenſd	s. Landoaldus,	K	♊
		Begin der kleyne Vacantien,		
20	Donder	Witten-donderdagh,		♊
		De Lente begint.		
21	Vrydag	Goeden-vrydagh,		♌
22	Saterda	s. Godt-gaf,		♋
23	Sondag	1. Paeſch-dagh,		♋
24	Maenda	2. Paeſch-dagh,		♌
25	Dyſſend	3. Paeſch-dagh,		♌
26	Woenſd	s. Irineus,	G F.P	♍
27	Donder	s. Rupertus,		♍
28	Vrydag	s. Malchus,		♎
29	Saterda	s. Bertholdus,		♎
30	Sondag	Quaſimodo.		♏
		Eynde der kleyne Vacantien,		
31	Maenda	S. Joſeph,		♏

Nieu Maen den 6 ten 12. uren 5. minuten 's nachts.

Eerſte quart. dē 13. ten 10. uren 55. minuten voor midd.

Volle Maen dē 21 ten 12. uren 9. minuten 's middaghs.

Leſte quart. dē 8. ten 2. uren 40. minuten na middagh

APRILIS, Gras-maendt.

Ick ben der maenden maegt, een moeder vande bloemen,
Wat kan den nieuwen most, wat kan het koren roemen?
Men pryse wat den Herft, en wat den Somer wint,
Het groen, het eerste groen is boven al bemint.

1	Dyssend	Maria Bodtschap,	♐
2	Woensd	s. Franc. de Paula K	♐
3	Donder	s. Richardus,	♑
4	Vrydag	s. Ambrosius,	♑
5	Saterda	s. Vincent. Ferrer.	♒
6	Sondag	Misericordia,	♒
7	Maenda	s. Epiphanius,	♒
8	Dyssend	s. Albertus,	♓
9	Woensd	s. Maria Cleophas G	♓
10	Donder	s. Macharius,	♈
11	Vrydag	s. Leo, ✠	♈
12	Saterda	s. Cosmas en Dam.	♉
13	Sondag	Jubilate,	♉
14	Maenda	s. Valerianus, ✠	♉
15	Dyssend	Scheyd. der Apostel.	♊
16	Woensd	Calistus, K	♊
17	Donder	s. Anicetus,	♊
18	Vrydag	s. Apollonius,	♋
19	Saterda	s. Crescentius,	♋
20	Sondag	Cantate,	♌

De Sonne in Taurus, gaet op ten 5. *uren, onder ten* 7. *uren.*

21	Maenda	s. Anselmus,	♌
22	Dyssend	s. Soter en Cajus,	♍
23	Woensd	s. Joris, G F. P.	♍
24	Donder	s. Robertus,	♎
25	Vrydag	* *S. Marcus,* F. P.	♎
26	Saterda	s. Cletus,	♏
27	Sondag	Vocem,	♏
28	Maenda	* De ✠ daghen,	♐
29	Dyssend	* s. Petr. Martelaer	♐
30	Woensd	* s. Cath. van Sen. K	♐

Nieu Maen den 4 ten 10. uren 40. minuten voor midd.

Eerste quart. dē 12. ten 6. uren 32. minuten 's morghens

Volle Maen dē 20 ten een ure 4. minuten 's nachts.

Leste quart. dē 26. ten 8. uren 50. minuten 's avonts.

MAYUS Bloey-maendt.

Ick ben de ſoete Mey, een bruyloft vande dieren,
Het ſy die om het wout of in het water ſwieren;
Wel paert, ô jeughdigh heyr; en geeft u uyt den neſt,
Wat out is mag het doen, maer 't voegt de jongheyt beſt.

1	Donder	O. H. Hemelvaert, S. Philipp. en Jac.	♑
2	Vrydag	s. Athanaſius,	♑
3	Saterda	H. Cruys-vindinghe,	♒
4	Sondag	Exaudi, s. Monica,	♒
5	Maenda	s. Angelus,	♓
6	Dyſſend	s. Joannes Damaſc.	♒
7	Woenſd	s. Staniſlaus, G	♓
8	Donder	s. Michiels Openb.	♓
9	Vrydag	s. Gregor. Nazian.	♈
10	Saterda	Vigilie, s. Job,	♈
		Begin der kleyne Vacantien.	
11	Sondag	1. Sinxen-dagh,	♉
12	Maenda	2. Sinxen-dagh,	♉
13	Dyſſend	3. Sinxen-dagh,	♊
14	Woenſd	Quatertemp K F. P.	♊
15	Donder	s. Pius V. ✠	♊
16	Vrydag	s. Simon Stock,	♋
17	Saterda	s. Reſtituta,	♋
18	Sondag	H. Dryvuldigheyt,	♌
		Eynde der kleyne Vacantien.	
19	Maenda	S. Ivo, F. P. ✠	♌
20	Dyſſend	s. Bernardinus Sen.	♍
21	Woenſd	s. Timotheus, G	♍
22	Donder	H. Sacraments-dagh,	♎
23	Vrydag	s. Fidelis,	♎
24	Saterda	s. Urbanus, ✠	♏
25	Sondag	s. M. Magd. de Pazzis	♏
26	Maenda	s. Philippus Nerius,	♐
27	Dyſſend	s. Joannes Paus,	♐
28	Woenſd	s. Lucianus, K	♑
29	Donder	Octave, F. P.	♑
30	Vrydag	s. Ferdinandus,	♒
31	Saterda	s. Petronella,	♒

Nieu Maen den 4 ten 12. uren 10. minuten 's nachts.

Eerſte quart. dē 12. ten 1. ure 's nachts.

Volle Maen dē 19 ten 10. uren 56. minuten voor midd.

Leſte quart. dē 26 ten 2. uren 46. minuten na middagh

JUNIUS, Braeck-maendt.

De Lent is al te koel, de Somer plach te branden,
De koors heerst inden Herfst, des Winters klipper-tandẽ,
Ick ben de middelmaet, niet heet of niet te kout;
Hy doet een edel dingh die maet en reghel hout.

1	Sondag	s. Juventius,	✠	♒
2	Maenda	s. Marcellinus,	✠	♓
3	Dyſſend	s. Crotildis,		♓
4	Woenſd	s. Opratus,	G	♈
5	Donder	s. Bonifacius,		♈
6	Vrydag	s. Norbertus,		♉
7	Saterda	s. Robertus,		♉
8	Sondag	s. Medardus,		♉
9	Maenda	s. Primus en Felician.		♊
10	Dyſſend	s. Zacharias,		♊
11	Woenſd	s. Barnabas Ap.	K	♋
12	Donder	s. Nazarius,		♋
13	Vrydag	s. Antonius de Pad.		♌
14	Saterda	s. Eliſeus,		♌
15	Sondag	s. Baſilius,	✠	♌
16	Maenda	s. Lutgardis,	✠	♍
17	Dyſſend	s. Renier,		♍
18	Woenſd	s. Amandus,	G	♍
19	Donder	s. Servaes en Prot.		♎
20	Vrydag	s. Silverius,		♎

De Sonne in Cancer, gaet op ten 3. uren 9. minuten, ende onder ten 8. uren.

Den Somer begint.

21	Saterda	s. Aloiſius,		♎
22	Sondag	s. Paulinus,		♏
23	Maenda	Vigilie,		♏
24	Dyſſend	S. Jan-Baptiſt,		♐
25	Woenſd	s. Eloy,	K F. P.	♐
26	Donder	s. Jan en Paulus,		♑
27	Vrydag	De 7. Slapers,		♑
28	Saterda	Vigilie,		♑
29	Sondag	S. Petrus en Paulus,		♒
30	Maenda	s. Martialis,		♒

Nieu Maen den 2 ten een ure 30. minuten na middagh

Eerſte Quart dẽ 10. ten 5. uren 8. minuten na middagh

Volle Maen dẽ 17 ten 6. uren 40. minuten 's avonts.

Leſte quart. dẽ 24. ten 8. uren 50. minuten 's avonts.

JULIUS, Hoy-maendt.

Waerom hoor ick voor quaet myn doē vā imant scheldē,
Al maey ick kruyt en bloem, wat schaet het aende veldē?
Gelooft het, stage jeught en heeft noyt mensch geluckt,
Al wat op aerden wast dient eens te sijn ghepluckt.

1	Dyssend	s. Rombaut,	♓
2	woensd	*Maria Visitat.* G F.P.	♓
3	Donder	s. Hyacinthus,	♈
4	Vrydag	s. Elizabeth,	♈
5	Saterda	s. Numerianus,	♉
6	Sondag	s. Godelieve,	♉
7	Maenda	s. Willebaldus,	♊
8	Dyssend	s. Margriet,	♊
9	woensd	De 19. Martel. K	♊
10	Donder	s. Amelberga, F.P.	♋
11	Vrydag	s. Cyprianus,	♋
12	Saterda	s. Jan Gualbertus,	♋
13	Sondag	s. Anacletus, ✠	♌
14	Maenda	s. Bonaventura,	♌
15	Dyssend	s. Henricus,	♍
16	woensd	s. Waltherus, G	♍
17	Donder	s. Alexius,	♍
18	Vrydag	s. Simphorosa,	♎
19	Saterda	s. Symachus,	♎
20	Sondag	H. Sacram. van Mir	♏
		De Sonne in Leo, gaet op ten 4. uren, onder ten 7. uren.	
		Begin der Hondts-daghen.	
21	Maenda	s. Victor,	♏
22	Dyssend	*S. Maria Magd.* F.P.	♏
23	woensd	s. Liborius, K	♐
24	Donder	s. Apollinaris,	♐
25	Vrydag	S. Jacob Apostel,	♐
26	Saterda	*S. Anna,*	♑
27	Sondag	s. Pantaleon,	♑
28	Maenda	s. Nazarius,	♑
29	Dyssend	s. Martha, ✠	♒
30	woensd	s. Abdon en Sen, G.	♒
31	Donder	s. Ignatius,	♓

Nieu Maen den 2 ten 3. uren 53. minuten 's morghens

Eerste quart. dē 10. ten 6. uren 30. minuten 's morghens

Volle Maen dē 17 ten een ure 30. minuten 's nachts.

Leste quart. dē 23. ten 6. uren 45. minuten 's avonts.

Nieu Maen dē 31 ten 7. uren 6. minuten 's avonts.

AUGUSTUS, Oegst-maent.

Al wert het bloem-ghewas van alle man ghepresen,
Haer bladt valt in het stof, myn koren wert ghelesen,
Een ieder is ghepast oock met het dorre graen,
Maer is de roos verlept, soo wilder niemant aen.

Begin der groote Vacantien.

1	Vrydag	s. Pieters Banden,		♓
2	Saterda	A flaet Port. F.P.		♓
3	Sondag	s. Stevens Vindinge,		♈
4	Maenda	s. Dominicus,		♈
5	Dyssend	Maria ter Sneeuw,		♉
6	woensd	Transfig. Christi,	K	♉
7	Donder	s. Albertus,		♉
8	Vrydag	s. Cyriacus,	✠	♊
9	Saterda	Vigilie,	✠	♊
10	Sondag	S. Laurentius,		♊
11	Maenda	s. Tiburtius,		♋
12	Dyssend	s. Clara,		♋
13	woensd	s. Hypolitus,	G	♌
14	Donder	Vigilie,		♌
15	Vrydag	Maria Hemelvaert,		♌
16	Saterda	s. Rochus,		♍
17	Sondag	s. Judith,	✠	♍
18	Maenda	s. Helena,	✠	♍
19	Dyssend	s. Marianus,		♎
20	woensd	s. Bernardus,	K	♎

De Sonne gaet op ten 5. onder ten 7. ur.

Eynde der Hondts-daghen,

21	Donder	s. Philibertus,		♏
22	Vrydag	s. Antonius,		♏
23	Saterda	s. Philipp. Benitius,		♏
24	Sondag	S. Bartholomeus,		♐
25	Maenda	s. Ludovicus,		♐
26	Dyssend	s. Zepherinus,		♐
27	woensd	s. Cesarius,	G	♑
28	Donder	s. Augustinus,		♑
29	Vrydag	s. Jans Onth. F. P.		♑
30	Saterda	s. Rosa,		♒
31	Sondag	s. Optatus,	✠	♒

Eerste quart. den 8. ten 5. uren 20. minuten 's avonts.

Volle Maen dē 15 ten 9. uren 's morgens.

Leste quart. dē 22. ten 6. uren 54. minuten 's morgens.

Nieu Maen dē 30 ten 10 uren 44. minuten voor midd.

9bre 1704 vertrocken naer merentre......
en weer gekeert den 13 saterdach

SEPTEMBER, Fruyt-maendt.

Komt snoepers gragen hoop, ick breng u nieuwe vruchtẽ,
Maer eter niet te veel oft ghy sult naemaels suchten ;
Dus soo ghy qualijck vaert, het is u eyghen schult,
Al wie geen raet en volght die lyde met ghedult.

1	Maenda	s. Gillis, ✠	♓
2	Dyssend	s. Procardus,	♓
3	woensd	s. Raymundus, K	♈
4	Donder	s. Rosalia,	♈
5	Vrydag	s. Bertinus,	♉
6	Saterda	s. Mansuetus, ✠	♉
7	Sondag	s. Regina,	♉
8	Maenda	Maria Gheboorte,	♊
	Eynde der groote Vacantien.		
9	Dyssend	s. Audomarus,	♊
10	woensd	s. Nicolaes Toll. G	♋
11	Donder	s. Prothus,	♋
12	Vrydag	s. Quido,	♋
13	Saterda	s. Amatus,	♌
14	Sondag	H. ✠ Verheffinghe,	♌
15	Maenda	s. Nicodemus,	♍
16	Dyssend	s Cornelius,	♍
17	woensd	Quatertemper, K	♎
18	Donder	s. Thom. a Villa-N.	♎
19	Vrydag	s. Januarius,	♏
20	Saterda	Vigilie,	♏
	De Sonne in Libra, gaet op ende onder ten. 6. uren.		
	Den Herft begint.		
21	Sondag	S. Matheus,	♐
22	Maenda	s. Mauritius,	♐
23	Dyssend	s. Tecla,	♐
24	woensd	s. Gerardus, G	♑
25	Donder	s. Stephan. Coninck,	♑
26	Vrydag	s. Cyprianus,	♑
27	Saterda	s. Cosm. en Dam.	♒
28	Sondag	s. Wencessaus,	♒
29	Maenda	S. Michiel,	♓
30	Dyssend	s. Hieronymus,	♓

Eerste quart. den 7. ten 2. uren 3 minuten 's nachts.

Volle Maen dẽ 13 ten 5. uren 11. minuten 's avonts.

Leste quart. dẽ 20. ten 10. uren 37. minuten 's avonts.

Nieu Maen dẽ 29 ten 2. uren 5. minuten 's nachts.

OCTOBER, Wyn maendt.

Ick schenck het edel nat, het sap van soete druyven,
Dat druck en sware sorg doet uyt den geest verschuyven:
Het leven is van't broot, 't wel leven vanden wyn,
Ten dede myn ghewas wie souder vrolyck zyn.

1	woensd	s. Bavo, K F. P.	♈
2	Donder	H. Enghel Bew.	♈
3	Vrydag	Roosen Crans,	♉
4	Saterda	s. Franciscus,	♉
5	Sondag	s. Placidus,	♉
6	Maenda	s. Bruno,	♊
7	Dyssend	s. Marcus Paus,	♊
8	woensd	s. Birgitta, G	♊
9	Donder	s. Denys, F. P.	♋
10	Vrydag	s. Franc. Borgias,	♋
11	Saterda	s. Gummarus,	♌
12	Sondag	s. Maximiliaen,	♌
13	Maenda	s. Eduardus,	♌
14	Dyssend	s. Donatiaen,	♌
15	woensd	s. Theresia, K	♍
16	Donder	s. Sigismundus,	♍
17	Vrydag	s. Hedwigis,	♍
18	Saterda	*S. Lucas*, F. P.	♎
19	Sondag	s. Petrus de Alcant.	♏
20	Maenda	s. Wendelinus,	♏
	De Sonne in Scorpio, gaet op ten 6. uren 57. min. ende onder ten 5. uren 2. min.		
21	Dyssend	s. Ursula,	♏
22	woensd	s. Severus, G	♐
23	Donder	s. Severinus,	♑
24	Vrydag	s. Raphaël,	♐
25	Saterda	s. Crispyn,	♐
26	Sondag	s. Evaristus,	♑
27	Maenda	Vigilie,	♑
28	Dyssend	S. Simon en Judas,	♑
29	woensd	s. Donatus, K	♒
30	Donder	s. Serapion,	♒
31	Vrydag	Vigilie,	♓

Eerste quart. den 6. ten 9. uren 38. minuten voor midd.

Volle Maen dē 13 ten 3. uren 20. minuten 's nachts.

Leste quart. dē 20. ten 5. uren 31. minuten 's avonts.

Nieu Maen dē 28 ten 4. uren 47. minuten 's avonts.

g gekeert van merendtee

NOVEMBER, Slacht-maendt.

Hoe ſlachtmen al het vee om ons te moghen laven!
De mont verſlint het al, ons buycken worden graven:
'tis eerſt voor ons ghedoodt al wat de keucken geeft,
En vraegje noch waerom di menſch niet lang en leeft?

1	Saterda	Alder-heylighen,	♓
2	Sondag	Alder-zielen,	♓
3	Maenda	s. Huybrecht, F.P.	♈
4	Dyſſend	s. Carolus Borrom.	♈
5	woenſd	s. Felix, G	♉
6	Donder	s. Leonardus,	♉
7	Vrydag	s. Willebrordus,	♉
8	Saterda	De 4. Gekroonde,	♊
9	Sondag	s. Theodorus,	♊
10	Maenda	s. Juſtus,	♊
11	Dyſſend	*S. Marten,* F.P.	♋
12	woenſd	S. Livinus,	♋
13	Donder	s. Didacus, K	♌
14	Vrydag	s. Venerandus,	♋
15	Saterda	s. Gertruy,	♌
16	Sondag	s. Edmundus,	♌
17	Maenda	s. Gregor. Taum.	♍
18	Dyſſend	s. Romanus,	♍
19	woenſd	s. Elizabeth, G	♎
20	Donder	s. Felix de Valois,	♎
		De Sonne in't begin van Sagittario, gaet op ten 7. uren 46. min. ende onder ten 4. uren 13. min.	
21	Vrydag	Maria Preſentatie,	♏
22	Saterda	s. Cecilia,	♏
23	Sondag	s. Clemens,	♏
24	Maenda	s. Chryſogonus,	♐
25	Dyſſend	*S. Catharina,* F.P.	♐
26	woenſd	s. Conradus, K	♐
27	Donder	s. Balaam en Joſaph.	♑
28	Vrydag	s. Pipinus,	♑
29	Saterda	Vigilie,	♑
30	Sondag	Advent, / S. Andries Apoſtel,	♒

Eerſte quart. den 4. ten 4. uren 55. minuten 's avonts.

Volle Maen dē 11 ten 4. uren 10. minuten 's avonts.

Leſte quart. dē 19. ten 2. uren 40. minuten na middagh

Nieu Maen den 27 ten 6. uren 20. minuten 's morghens

DECEMBER, Winter-maendt.

Komt oeffent nu het lyf, de hit is wegh-gheweken,
Gaet bolt, of slaet den bal, geen mugh en sal u steken:
Laet sparen dien het lust, ick teer ghelijck een graef,
De Winter is een heer, de Somer maer een slaef.

1 Maenda s. Eloy, ♓
2 Dyslend s. Bibiana, ♓
3 woensd s. Franciscus Xav. G ♈
4 Donder s. Barbara, F. P. ♈
5 Vrydag s. Sabba, ♉
6 Saterda *S. Nicolaes* F. P. ♊
7 Sondag s. Ambrosius, ♊
8 Maenda *Maria Ontf.* F. P. ♋
9 Dyslend s. Julianus, ♋
10 woensd s. Melchiades, K ♌
11 Donder s. Damasus, ♌
12 Vrydag s. Justus, ♍
13 Saterda s. Lucia, ♍
14 Sondag s. Joanne a Cruce, ♎
15 Maenda s. Eusebius, ♎
16 Dyslend s. Everardus, ♏
17 woensd Quatertemper, G ♏
18 Donder s. Gratianus, ♐
19 Vrydag s. Cypriauus, ♐
20 Saterda s. Arnoldus, ♐

De Sonne gaet op ten 8. onder ten 4. ur.

Den Winter begint.

21 Sondag S. Thomas, ♑
22 Maenda s. Honoratus, ♑
23 Dyslend s. Victoria, ♒
24 woensd Vigilie, K ♓

Begin der kleyne Vacantieu.

25 Donder Kers dagh, ♓
26 Vrydag S. Stephanus, ♈
27 Saterda S. Joannes Apostel, ♉
28 Sondag Onnoosel Kinderen, ♉
29 Maenda s. Thom. Can. F. P. ♊
30 Dyslend s. David, ♊
31 woensd s. Silvester, G ♋

Eerste quart. den 4. ten 12. uren 50. minuten 's nachts.

Volle Maen den 11 ten 7. uren 49. minuten 's morghens.

Leste quart. den 19 ten 12. uren 's middaghs.

Nieu Maen den 26 ten 6. uren 30. minuten 's avonts.

26 [illegible] [illegible] [illegible] of [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] van mijn [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] Utrecht den [illegible] 10 [illegible] maart
1705

PROGNOSTICATIE
OFTE
VOOR-SEGGINGE
Voor het Schrickel-Jaer ons Heeren
JESU CHRISTI
M. DCC. IV.

Gemaeckt ende gecalculeert op den Meridiaen der vermaerde Stadt
GHENDT,
Ende de om-ligghende Steden ende Landen,

DOOR
Mr. DANIEL MONTANUS,
Aſtrologant, ende P. B.

Weſende het 20. Werck ſijnder Ephemeridium.

Hier achter volght een ſeer precies Hiſtoriael Verhael van eenige der voornaemſte ſaken des Werelts.

TE GHENDT,
BY MICHIEL MAES, Ghezworen Stadts-drucker, recht over den Raedt, 1704.

AEN
Myne Edele, Weirde, Wyse; *ENDE* Voorsienighe Heeren REGIERDERS DER CASSELRYE VANDER AUDERBURGH *VAN* GHENDT.

M'Her Ferdinande Hippolyte della Faille, Heere van Huysse, Audegoede, &ç. Hoogh-Bailliu vande Casselrye vander Auderburgh ende Stede van Ghendt; Colonel van het Coninckliјck Regiment Voet-volck der Provintie van Vlaenderen, &ç.

Jor. Emanuel de Gruutere, Heere van Avain.

Jor. Pieter François Baers, Heere van ten Hulle.

Jor. Guilliame de Vulder, Heere van Loogavre.

Jor. Cornelis Arnoldus Sandelin, Heere van ten Heule.

M'her Jaspar Ignatius de Beer, Baron van Meulebeke, &ç.

Jor. Philipe Ignace van Hoobrouck, Heere van Ryhaghe.

Jor. Philipe Serſanders, Heere vande Woeſtyne.

M'her Charles Maes, Rudder, Heere van Noortvelde.

Jor. Jan vanden Kerckhove, Heere van Vaulx.

Jor. François Albert van Pottelberghe, Heere van Overdam.

M'her Charles François Rhym, Baron van Bellem.

Jor. Huybrecht François vande Walle, Heere van Pottelsberghe.

Jor. Louys van Hecke, Erf achtigh Ontfangher.

d'Heer ende Meeſter Jooris van Alſtein, Greffier.

VOOR-REDEN
Tot de goet-gheneesen Lesers.

BEminde Lesers, zynde U-L. ghenoegh bekent, hoe dat ick inde seer edele en voor-treffelijcke Conste der *Astrologie*, door myne wercken seer vermaert ben ghewordeu, en aen u-l. dickwils veel wonderlijcke saken aenmerckens weerdigh, uyt de revolutien des Hemels voorseyt hebbe: als ick nu wederom aenmercke de hemelsche Figure van het toekomende Schrickel-jaer, soo worde ick soo verbaest weghens de schroomelijcke saeken die ons aldaer vertoont worden, dat ick als verdwelmt, de penne nauwelijckx en kan roeren, om aen u-lieden een luttel daer van te voorsegghen: want bevinde aldaer dat de gheheele werelt van alle zyden wort ontstelt en beroert door den bloedighen Oorlogh van *Mars*, die menighte Landen verdruckt onder syne macht, sullende oock groote onghetrouwicheyt, en schelmeryen worden bevonden, met vele swaere straffen over 's menschen sonden: waer van om aen u-lieden d'oprechte uytlegginghe te bedieden, soo beginne ick van't ghene inde Vier Tyden des Jaers 1704. staet te ghebeuren: Ende eerst van den WINTER.

VANDEN WINTER.

DEn Winter heeft begonst den 21. December, ten 2. uren 26. m. na middagh vanden voorleden Jaere, als wanneer de Sonne haeren in-ganck ghenomen heeft in *Capricornus*, wesende den kortsten dagh, en langhsten nacht, bevinde dat Iupiter en Luna als Heerschers van dit Saysoen sullen wesen, die ons veel Sneeuw, vuyl dompigh weder, en Noort-oostersche winden sullen veroorsaecken, en door de medewerckinghe van Saturnus en Mars, veel menschen sullen tot swaere Sieckten en groote ellendigheden brenghen.

VAN-

VANDE LENTE.

DE Lente oft Voor-somer, sal beginnen op den 20. Maerte, ten 11. uren 6. min. naer middagh, alswanneer de Sonne sal komen in't teecken Equinoctiael Vernael, bevinde naer d'Astronomische calculatie dat Venus van dit Saysoen heerschappye sal hebben, maer niet al-te-mael, nemende Mars tot haeren mede-hulper aen, het welck ons soet aenghenaem weder met eenighe soete winden en stof reghens sal veroorsaecken, en noch eenighe andere saeken die ick in myne naervolghende Prognosticatie als met den vingher sal aen wysen.

VANDEN SOMER.

DEn Somer sal beginnen op den 21. Juny, ten 12. uren 28. minuten 's nachts, soo wanneer de Sonne komt in het Equinoctiael teeken vanden *Creft*, sal by ons den langsten dagh, en kortsten nacht wesen: sullende Mars, en Sol Regenten wesen van dit heel Somers Saysoen, de welcke ons eenen over-heeten brandenden Somer, met veel donder en blixem, en groote tempeesten, en ongheweerten sullen by brenghen: schynende Mars sich met geen menschen bloedt te konnen versaeden, soo hy als woedende van boosheyt, hem over al daer in baedende, met veel interprisen, en vremde aenslaghen, daer men hier veel sal hooren spreken. En alsoo Saturnus in den Ascendent komt te treden retrograet, voor-seght ons sieckten, sterften, en veel meer ander quaden.

VANDEN HERFT.

DEn Herft sal beginnen op den 22. September, ten 3. uren 9. minuten naer noen, als de Sonne in het Equinoctiael teecken van *Libra*, dagh en nacht even lanck sal maecken. Sullende Mercurius, en Jupiter over dit Saysoen gouverneren, en eenen ghetemperden vruchtbarighen Herft, met veel Boom-vruchten, en Wyngaert-druyven by-brenghen. En alsoo den boosen Saturnus in het 2. Huys des Hemels komt tetrogaet te treden. en dat Mars en Venus komen in het 8. Huys des Hemels te staen, dit wilt ons al swaere Siecken en ongevallen bedieden, en dat'er groote tempeesten soo te Water als te Lande sullen ghebeuren.

GENERALE
VOOR-SEGGINGHE
Op de Twaelf Maenden
Des Schrickel-Jaers ons Heeren
1704.

JANUARIUS.

Nieuwe Maene Maendagh den 7. January, ten 3. uren 's morghens, in *Aquarius*. Het weder met een koude vriesende locht, dat om dit Aspect ☍♄☾. wel mochte op 'tleste veranderen in vuyle onghesonde stinckende smooren. Den *dry Ghekroonden* sal het geheel Christendom door groote neersticheyt aenwenden tot het bereycken van eenen generalen Peys onder de Christene Princen, die hem wort ontseyt. De armoede begint wacker aen-te-nemen onder alle Staeten, daerom laet ons vanden Heere bermhertigheyt vraghen, en op syne goetheyt betrouwen, die de syne niet en verlaet.

Want Godt die't al bestiert, sal oock sijn volck bevryden,
Dat noyt en sal ghebreck van Broodt of schaersheyt lyden.
Maer 't geen dat hem ontbreeckt, soo hy op Godt betrouwt,
Sal Godt hem hebben doen veel menigvuldigh fout.

Erste quartier Sondagh den 13. January, ten 10. uren 40. min. 's avonts, in *Taurus*. Het weder met veel Noort-oostersche winden, die ons heel kout vriesende weder sullen veroorsaecken. 't Schynt dat de Kees-eters te veel geeten hebben, 't soude wel op een braeken moeten uyt komen.

Die't te veel heeft in-ghenomen,
Sou wel op een braecken komen.

Volle Maene Dyssendagh den 22. January, ten 2. uren 16. min. 's nacht, in *Leo*. Dit ⚹♄☾. wilt ons ongestadigh kout weder met sneeuw verwecken. Sullende Mercurius onder den valschen deck-mantel van vrienden, ons vertoonen en ontdecken den quaden handel van sommighe, de handt vanden Rechtveerdighen sal hun op synen tydt wel aen-vatten.

Sulck een meel, alsulck een broodt:
Sulck een leven, sulck een doodt:
Kleyn verschil, 't bedietsel groot.

Leste

LEste Quartier dyssendagh den 29. January, ten 9. uren 34. min. 's avonts, in *Sagittario.* Kout vriesende weder, met scherp-snydende winden, dat sommighe de trommel met hunne tanden sal doen slaen. Die al; te veel ghekakel en den babeladoor ghemaeckt hebben, souden't wel beklaghen.

Die heet en kout blaest uyt den mondt,
Noyt wel by Godt noch mensch en stondt.

FEBRUARIUS.

NIeuwe Maene dyssendagh den 5. February ten 1. ure 24. min. naer middagh, in *Piscibus.* Het weder noch al tot eene koude vriesende locht gheneghen, ten waer dese conjunctie ☿ ☾. dat quame tot onstuymigh weder met sneeuw te beweghen. Den Maen-dragher light hier dapper op sijn loeren, om tot roem van sijn Maen teghen de Christene Princen den oorlogh aen-te-vatten. Godt wille de H. Kerck bewaren.

O beklagbelijcke tyden,
Wie kan sigh te recht verblyden,
Als men siet dat het Gheloof
Dient tot 's vyandts buyt en roof.

EErste quartier dyssendagh den 12. February ten 3. uren 46. min. naer middagh, in *Gemini.* Het weder met een seer koude vriesende locht, dat tot eenen vuylen mist, en yselinghe sal uyt komen. Die te veel brassen en sobbedoppen, souden het wel quaet hebben.

Door vasten, stil te zyn, en door gherust te leven,
Wort dickwils sonder meer een kortse weg-gedreven:
Weest matigh dertel volck, gy kont oock sonder cost
Van pyn, van ongemack, en sieckten sijn verlost.

VOlle Maene woensdagh den 20. February, ten 8. uren 30. min. 's avonts, in *Virgine.* Het weder continueert in koude vochtigheydt van sneeuw en sleghe, met bytende winden. Eenige Jovialisten sullen hier schynen door genoechten, en goede ciere, hun tot de droeve penitentie des Vastens te willen bereyden, maer inder waerheyt om hun eyghen liefde te toonen die sy haer vleeschelijcke lusten toe-draghen, betoonen wel anders.

Soo dat den wulpschen lust,
Beseten van ons hert,
Eer vanden Vasten selfs,
Als die, verlaeten wert.

LEste Quartier donderdagh den 28. February, ten 7. uren 10. minuten 's morghens, in *Capricornus.* Noch al kout vriesende weder, met Noort-oostersche winden, waer door veel

Dycken

Dycken en Dammen in peryckel sullen loopen. Men sal veel droeve tydingen hooren van Schepen op den Oceaen. Den Coop-handel sal't al quaet hebben.

Den Coopman die gans dagh en nacht
Om sijn profyt gheduerigh tracht,
Door wint, of Roover op een keer
Verlies't et al, kryght nimmer weer.

MARTIUS.

Nieuwe Maene donderdagh den 6. Maerte, ten 12. uren 5. minuten 's nachts. in *Aries*. Belanghende het weder, hier mochte om dese Aspecten △ ☾ ♀. □ ☾ ♃. wel worden vernomen dat de *Maerte* soo wel als de Vrouwe sal krygen haer buyighe stonden. Groote oneenigheden mochtmen hier oock wel bevinden, principalijck onder vrienden en maghen, nietighe beuselinghen die geen handt-keer weerdigh en zyn, maecken somtydts berghen van oneenigheyt, en dan en is'er niet te heet of te swaer om malkanderen aen-te-tasten, soo het maer tot wraeck en kan dienen. Wat sal ick segghen ?

't Zyn arme katyven,, Die om luttel, kyven,
Want: Vindicare est furentis,
Tolerare est prudentis.
Hy is uytsinnigh die sigh wreeckt;
Maer wys, die lydt, en niet en spreeckt.

Erste Quartier donderdagh den 13. Maerte ten 10. uren 55. minuten voor middagh, in *Gemini*. Het weder met koude rymende nachten, en redelijcke schoone daghen, die men in 't leste wel eenighe maertsche buyen mochten sien geven. 't Schynt dat de Armoede twist en tweedraght naer sigh sleypt, want men hoort anders niet als krakeel en en mis-verstanden.

't Is in 't vet van harde koppen,
Dat de Advocaeten soppen.
Een steghe kop, en sijns ghelijck
Die maeckt de Advocaeten ryck.

Volle Maene vrydagh den 21. Maerte, ten 12. uren 9. minuten 's middaghs, in *Libra*. Variabel onghesont weder tot smoor geneghen, ondermenght met eenen soeten vruchtbaren reghen. *Vulcanus* schynt hier uyt te zyn om eene vyantlijcke Plaetse te bombarderen. Den grooten noodt daer vele sullen in komen, mochte de selve wel heel hulpeloos, en half desperaet maken. Dan met dese Goede Weke, wilt goede couragie scheppen, en hopen dat wy met onsen Heere daer ten lesten eens uyt sullen Verrysen.

O mensch! en wilt niet onpatientigh zyn,
Naer reghen komt den sonneschyn.

Leste

LEste Quartier Vrydagh den 28. Meert, ten 2. uren 40. minuten naer middagh, in *Capricornus*. Noch al variabel onghesont weder tot Meertsche buyen gheneghen, waer door menighen mensch eene haper-mert aen syne gesondtheyt kryght. De hoogh-verheve, en eer-suchtighe konden hier wel door de winden van teghenspoet aen-gheraeckt worden, ghelijck dat *Ovidus* van over soo veel eeuwen ons inde naervolghende Dichten geeft te verstaen:

Summa petit livor: perflant altissia venti:
Summa petunt dextra fulmina missa Jovis.

Dat is:

Den nyt keert sigh altyts tot hoogh-verheven dingen:
De winden meest het sop der steyle berghen dringen:
En Jupiter die slaet den blixem uyt sijn handt
Op een trots hoogh gebauw, niet op het vlacke landt.

APRILIS.

NIeuwe Maene Vrydagh den 4. April, ten 10. uren 40. minuten voor middagh, in *Aries*. Het weder by-naer als vooren, dan op't leste van't quartier stuere gers-etende winden. Eenen Staet die ieder wilt over-heerschen, en soo te Water als te Lande predomineren, konde wel ghestut, en grooten af-breuck Lyden. Den Leeuw, en de klaer-blinckende Sonne, en konnen geen duysterheyt lyden.

Als ghy leght toe op iemants leet,
Ghy maeckt u eyghen quaet bereet.

EErste Quartier Donderdagh den 13. April, ten 10. uren 55. minuten voor middagh, in *Gemini*. Redelijck gheтempert weder naer het Saysoen, ten waere ons dit ✱ ☿ ☾ quame tempeestigh weder met haghel-vlaghen te causeren. De over-ghevloghen Zee-meeuwen sullen haer in sommighe ghewesten sterck laeten hooren, maer 'tschynt dat-se aldaer dat weynigh achten: wel wetende dat se meer van vervaertheyt, als couragie sulck gherucht maecken.

Waer door ghebeurt, en veel gheschiet,
Dat op 't begin, past 't eynde niet.

VOlle Maene Vrydagh den 21. April, ten 12. uren 9. minuten 's middaghs, in *Libra*. Het weder begint naer den Somer te riecken, willende dit Aspect ✱ ☉ ☾. lieffelijcke daghen, met aen-ghename Sonne-schyn geven. Men hoort en siet schier anders niet als het ghewoel en ghedommel der Martialisten, die by-naer gheheel Europa ontrusten. Godt bewaere ons Nederlandt.

Spaert, doch Heer, ons Nederlanden

Van

Van ons quade 's vyandts handen,
Die maer trachten al te saem
Ons te voeghen by hunn' Naem.

LEste Quartier Saterdagh den 28. April, ten 8. uren 50. minuten 's avonts, in *Aquarius.* Het weder tot tempeest van donder en blixem gheneghen, ondermenght met stercke winden, reghen, en haghel-vlaghen. 't Schynt dat met de soete daghen, de jonckheyt schynt ontsteken te worden: men hoort veel van trouwen. Dan let eens wel op dit volghende:

Die aen een deughtsaem man beleeft;
Sijn dochter tot een Huys-vrouw geeft:
Die heeft te recht een Soon bekomen:
Maer die een boef daer toe verkiest,
Eylaes! sijn dochter self verliest,
Ghelijck men dickwils heeft vernomen.

MAYUS.

NIeuwe Maene Sondagh den 4. Mey, ten 12. uren 10. minuten 's nachts, in *Taurus.* Het weder noch al tot variabel tempeestigh onghesondt weder gheneghen. De vruchten op sommige plaetsen konden het wel quaet hebben. De Oorloghs-gasten beginnen te versaemen, en groote Leghers uyt-te-maecken. De over-groote sonde der onsuyverheyt schynt den Almoghenden te terghen tot noch meer plagen en miserien over onse bedroefde Landen.

Het is een saeck beklaghens weert,
Die ieder-een ten hooghsten deert,
Dat menigh Vrouw haer nu soo draeght,
Dat wort ons Landt daerom gheplaeght.

EErste Quartier Maendagh den 12. Mey, ten 1. ure 's nachts, in *Virgo.* Het weder gheneghen tot eenen groeyenden reghen. Hier mochte wel eer korten tydt een Legher-mey gheplant worden, voor eene Stadt die gheacht wort schier onwinbaer, en door de heet-schietende stralen der Sonne (sulckx haer onbekent) sal haer moeten over-geven.

Laet ons vreughde-vieren branden
Door gheheel de Spaensche Landen,
Want een schier onwinbaer Stadt
Heeft de Sonne aen ghevat.

VOlle Maene Maendagh den 19. Mey, ten 10. uren 56. minuten voor middagh, in *Sagittario.* Het weder met schoone Meysche daghen, en lieffelijcken Meyschen dauw, tot een ieders groot vermaeck. Het gheblaf vande Dogghen wort men ghewaer soo te water als te Lande, soeckende de gheleden schade in-te-haelen,

haelen, dan sulckx niet konnende, beginnen den moet te laeten sincken.

Schoon de Dogghen en de Meeuwen,
Door hun blaffen, en hun schreeuwen,
Vele stelden in dangier,
Ieder laght met hun ghetier.

LEste Quartier Maendagh den 26. Mey, ten 2. uren 46. minuten voor middagh, in *Pisces*. Goet schoon vruchtbaer weder naer den tydt, waer door wy eenen overvloedighen Oegst te verwachten hebben. Het loos en vals-vleyende ghekakel der Na-ghebueren wort sterck ghehoort, dan ghelijck hun Spreeck woort selve leert, en moghen daer wel op letten:

Den Fluyter fluyt seer wonder moey
Tot dat de vinck is inde koey:
Maer als de bruyt is inde schuyt,
Dan is het vlinckefloeyen uyt.

JUNIUS.

NIeuwe Maene Maendagh den 2. Juny, ten 1. ure 30. minuten naer middagh, in *Gemini*. Noch al schoon groeyende lieftelijck weder naer den tydt, waer over den Landts-man hem grootelijckx verheught. De menschen beginnen couragie te kryghen, siende de Progressen vande Twee Croonen. Een Stadt van groote importantie wort ghedreyght.

Geeft zeghen goeden Godt, aen onsen Spaenschen Vorst,
Die niet naer 's menschen bloet, maer naer uw' glori' dorst.

EErste quartier Dyssendagh den 10. Juny, ten 5. uren 8. minuten naer middagh, in *Virgo*. Dit □ ♃ ☿. dreyght variabel weder met tempeest van donder en blixem, sullende daer naer tot eene betere ghetemperde locht gheraecken. De Landts-lieden kryghen veel onghenoode gasten, waer door sy't al quaet hebben. De *Venus-dierkens*, en dertele Ghesellen spelen lustigh hun rolle. Maer ick segghe:

Ey wach u doch van Venus spel,
Wie daer aen komt, die pacht de hel.
Wie dat bestaet, 't zy vroegh oft laet,
Aenbrenght dit spel een eeuwigh quaet.

VOlle Maene dyssendagh den 17. Juny, ten 6. uren 40. minuten 's avonts, in *Capricornus*. Den Somer begint hem heel schoon te vertooghen, met heete schoone aenghenaeme daghen. Twee machtighe Leghers die malkanderen observeren, mochten hier wel komen dicht by een te gheraecken, sullende niet licht van el-

kanderen

kanderen scheyden, sonder d'een den anderen het voordeel te disputeren.

Het Ketters boos gespuys wilt toonen hunne macht,
Doch worden door ons Volck geheel te niet gebracht.

LEste Quartier Dyssendagh den 24. Juny, ten 9. uren 40. minuten voor middagh, in *Aries*. Sullende dese Aspecten △♂☾. ✶☉☾. noch al schoon droogh heet weder veroorsaecken, die Æolus wel mochte komen te temperen met syne winden. Eenighe Zee-ghedierten sullen hier malkanderen soo verwoet aen-tasten, dat'er vele lichaemen, beneffens ander vaer-tuygh, sullen komen te stranden. De Vos heeft de Kraene ghenoot, de oylijckheyt heeft d'overhandt.

Leughen en bedrogh, en laghen,
Zijn des werels ploegh, en waghen.

JULIUS.

NIeuwe Maene Woensdagh den 2, Juny, ten 3 uren 53 minuten 's morghens, in *Cancer*. Het weder noch al tot seer schoone en lieffelijcke daghen gheneghen, die door dit Aspect △♃☾ wel mochte keeren tot donderachtighe wolcken, en haghel buyen. Die een gherust leven wilt aengaen, die en moet dat in het Hof niet soecken, soo ons dit out latyns dichtjen voorseyt:

Curia dat curas, ergo si vivere curas,
Et bene securè, non sit tibi Curia curæ.

EErste Quartier Donderdagh den 10. Juny, ten 6. uren 30. minuten 's morghens, in't *Scorpioen*. Sullende het weder tot schoon lieffelijcke Sonneschyn trecken, ghemenght met reghen. De Nieuwmaeristen, oft Algemitten, hebben lustigh veel te segghen. Goede tydingen vanden Rhyn kant.

Siet de Nieuwmaeristen loopen,
Ende staen met gantsche hoopen,
Discoureren van een saeck,
Die ons aen brenght groot vermaeck.

VOlle Maene Donderdagh den 17. Juny, ten 1. ure 16. minuten 's nachts, in *Cancer*. Heet smoel, lasachtigh weder, dat tot donder en blixem met slagh-vaghen sal eyndighen. De Landtslieden sijn verheught, over hunnen seer abondanten aenstaenden Oegst. Dan vele die ghesaeyt hebben, en sullen niet al maeyen.

Den wreeden Mars speelt d'overhandt,
En dat meest op het platte landt,
En maeckt dat menigh Landts-ghesel
Al mede speelt 't Soldaeten spel.

L Este Quartier Woensdagh den 23. July, ten 6. uren 45. minuten 's avonts, in *Taurus*. Het weder tot seer groote onverdragelijcke hitte gheneghen, gemenght met soelen reghen, op 'tleste Zuyde winden. 't Schynt dat den goeden Godt oock begint te oorloghen. Men hoort van vele vremde Sieckten en Plaghen spreken.

Let, ô menschen, op uw' saecken,
En wilt alles effen maecken:
Eer dat Godt u onverwacht
Met een Sieckte overrast.

N Ieuwe Maene Donderdagh den 31. July, ten 7. uren 6 minuten 's avonts, in *Leo*. Het weder met eene ghetemperde locht, ten waere dat het om dit Aspect ▽ ☾ ✱. wiert tot groote hitte ghebrocht, ondertusschen dese navolghende Aspecten ▽ ☾ ♂. △ ☾ ☿. willen ons voor segghen eene groote Battaillie, waer over de Twee Ghekroonde den Lauwer-crans sullen draghen.

Sa nu lustigh pluckt Laurieren,
Om daer mè het hooft te çieren
Van ons Helden onvervaert,
Waer uyt ons dees blydtschap baert.

AUGUSTUS.

E Erste Quartier Vrydagh den 8. Augusti, ten 4. uren 20. minuten 's avonts, in *Scorpio*. Redelijck ghetempert weder naer het Saysoen, seer bequaem om den Oegst. Donder en blixem op 't leste met luttel reghen. Wat wonders uyt de Landen over Zee.

Siet Mercur'us komt ghevloghen,
En van Maeren overwoghen,
Waerom dat men over-al
Het Kanon lost op den Wal.

V Olle Maene Vrydagh den 15. Augusti, ten 2. uren 's morghens, in *Pisces*. Zullende het weder een over-groote hitte mede-brengen, en dit Aspect ✱ ☉ ☾. wilt donder en blixem geven. De armoede inde Steden is groot, en ten platten Lande niet minder. O droef, ende bedruckt Vaderlandt, waer zyn uwe voorgaende tyden! Dan den moet niet verloren, en denckt dat naer het meeste ongheweert, volghen de schoonste daghen.

Hebt maer patientie in al uw' pijn,
Godt sal eens uwen trooster zijn.

L Este Quartier Vrydagh den 22. Augusti, ten 6. uren 54. minuten 's morghens, in *Gemini*. Reghenachtigh weder met winden ghemenght, dan dit Aspect △ ♂. ☾. wilt noch al groote hitte hebben.

hebben. Uyt Italien, en vanden Rhyn-kant goede tydinghen.

Hoe veranderen de tyden,
Want die hun in't eerst verblyden,
Siet men nu met groot misbaer
De handt houden in het hair.

Nieuwe Maene Saterdagh den 30. Augusti, ten 10. uren 44. minuten voor middagh, in *Virgo*. Het weder bynaer als vooren, fullende op het leste in storm-winden en tempeesten veranderen. De Wyngaerden staen overladen met vruchten, en in langhen tydt noyt soo abondant gheweest. Schippers zyt op u hoede, Æolus is op zee gheraeckt.

Æolus met sijn straf gheblaes
Die maeckt op Zee een groot gheraes:
Soo dat den Schipper gansch bevreest,
Van droefheyt schier geeft synen geest.

SEPTEMBER.

Erste quartier Sondagh den 7. September, ten 2. uren 3. min. 's nachts, in *Capricorno*. Redelijcke schoone daghen, bequaem om de resterende Vruchten inde Schuere te voeren. Eenen seer glorieusen victorieusen Monarch van een ghekroont hooft, sal hier meer roem rycke glorie uyt-wercken als oyt iemandt hadde gepeylt, soo dat niet sonder reden van hem magh worden gheseyt:

Den Alder-grootsten Prins die oyt Europa gaf,
Het is den Franschen Helt; maer van ick maeck ghewagh.

Volle Maene Saterdagh den 13. September, ten 5. uren 11. minuten 's avonts, in *Pisces*. Noch al schoon weder, seer voordeeligh aenden Landts-man om te saeyen. Men hoort wondere saecken uyt verre Landen, waer over onse Naghebueren geen groote vreught en toonen; elck heeft synen tydt.

Die ieder-een heeft Wet gheset,
Die wort bynaer gheheel verplet:

Leeste Quartier Saterdagh den 20. September, ten 10. uren 37. min. 's avonts, in *Gemini*. Het weder gheneghen tot eenen overvloedighen reghen, ghemenght met winden. De Engelsche Zee-meeuwen zullen de zee ontrent de Kusten van Vranckrijck soeckẽ onklaer te maecken, maer de hitte der Sonne gevoelende, sullen ghenoodtsaeckt zyn met schande te retireren. De armoede begint sterck aen-te-nemen, Rycken koopt den Hemel.

Is'er iet wat over-bleven

Van

Van uw' tafel, spys, oft broodt,
Wilt dit d'arme menschen geven
Die vergaen uyt hongers noodt.
Toont alsoo meer werckx te maecken
Van het Hemels eeuwigh Goedt,
Als van dese Aerdtsche saecken
Die men niet veel achten moet.

Nieuwe Maene Maendagh den 29. September, ten 2. uren 5. min. 's nachts, in *Libra.* Schoon aenghenaem weder naer den tydt, dan dese Aspecten △ ♂ ☾. willen reghen, en windt causeren. De Martialisten sullen hier op veel plaetsen de huysen en weghen seer onvry maken. De Sieckten beginnen sterck toe-te-nemen, en de Dooden te vermenighvuldighen.

Daerom wys is en wel bedacht
Die van te voor de doodt verwacht,
Want saligh zijn al sulcke lien,
Die van te voor de doodt voorsien.

OCTOBER.

Erste Quartier Maendagh den 6. October, ten 9. uren 38. minuten voor middagh, in *Aquarius.* Dit □ ♀ ☾. wilt variabel weder bedieden, sulle de nochtans eenighe schoone daghen mede brenghen. Ondertusschen sullen de influentien van Saturnus en Mars noch al sterck aen dringhen, om veel menschen tot sieckten en eene subiete doodt te geven.

Een salighe uer verleene ons Godt,
Ende een saligh sterven,
Op dat wy belevende sijn Ghebodt,
Den Hemel moghen be-erven.

Volle Maene Maendagh den 13. October, ten 3. uren 20. minuten 's nachts, in *Taurus.* Goet schoon weder naer het Saysoen, seer bequaem om op te doen het edel Wyngaert-ghewas. De Ionckheyt met de aenkomende langh avonden beginnen hun spel te spelen, en vliegen als Uylen by nachte. Dan sullen dit spel, eylaes, dan te laet, wel beklaghen.

Wie dese fout blyft toe-ghedaen,
Sal in sijn doodt met 't vleesch vegaen.

Leste quartier Maendagh den 20. October, ten 5. uren 31. minuten 's avonts, in *Cancer.* Dit ♂ ♀ ☾. wilt onstuymigh weder geven, met smoor by daghen, en kouden rym by nachten. Hier souden geirne eenighe Water-ratten naer hunne hollen trecken, maer vreesen niet wel onthaelt te worden, want sy weynighen buyt konnen mede brenghen.

De Water-ratten kleen en groot,

Niet

VOOR-SEGGYNGHE.

Niet uyt den lust, maer door den noot,
Die trecken naer hun vaderlandt;
Niet met den buyt, maer met de schandt.

Nieuwe Maene Dyssedagh den 28. October, ten 4. uren 47. min. 't avonts, in *Scorpio.* Het weder noch al redelijck, tusschen beyden soeten reghen. Venus haer versamende met Jupiter op sijnen throon, willen ons eenige wondere saken doen hooren.

Venus, Jupiter te saemen
Door hun minnelijck versaemen,
Causeren ons een wonder spel,
Voor d'een niet goet, voor d'ander wel.

NOVEMBER.

Erste Quartier Dyssendagh den 4. November, ten 4. uren 55. minuten 's avonts, in *Aquarius.* Het weder gheneghen tot seer koude vochtigheyt, en reghen. Vele schynen altyde hier te willen blyven, niet anders trachtende als om gelt en goet by een te schrabben, weynigh denckende op het out spreeck woordt:

Als den mensch sijn ooghen sluyt,
Is voor hem de werelt uyt.

Volle Maene Dyssendagh den 11. November, ten 4. uren 10. minuten 's avonts, in *Taurus.* Sullende onghesont smoor-dompigh weder maecken, met rymende nachten. De Leghiers trecken elck naer hun Winter-quartier.

Den eenen treckt met glori' deur,
Den anderen gaet met groot ghetreur,
Daer is voorwaer wel groot gheschil,
Maer alles is des Heeren wil.

Leste Quartier Woensdagh den 19. November, ten 2. uren 40. min. na middagh, in *Leo.* Koudt-windigh vriesende weder. Den nydighen Saturnus stekende vol haet ende nydt, mochte hier wel eenige menschen uyt haer fortuyn stooten.

Fortuna draeyt haer rat en dat voorwaer wel wonder,
Want die eerst boven sat, die is nu heel van onder.

Nieuwe Maene Donderdagh den 27. November, ten 6. uren 20. min. 's morgens, in *Sagittario.* Het weder tot sneeuw en koude vochtigheyt gheneyght, en dit □ ♂ ♄. dreyght ons met tempeesten. Schippers zyt op u hoede: want u peryckel is groot.

Den Schipper met 't ghelaeden Schip
Moet vreesen Plaet, en Steene-klip,
Maer moet noch vreesen aldermeest
Godts straf door onweer en tempeest.

DECEM-

DECEMBER.

Erste quartier Donderdagh den 4. December, ten 12. uren 50. min. 's nachts, in *Aries*. Met rymende nachten en redelijcke schoone daghen, dt Aspect ✶ ♀ ☾ mochte ons wel onversiens veranderinghe van weder veroorsaecken. Den benauwden en seer armen tydt sal hier veel menschen stellen als buyten raedt, dan niet beter in dese gheleghentheyt, dan sigh te keeren tot Godt, van wien wy allen troost ende hulpe moeten verwachten, maer niet van menschen.

Daerom:

Betrouwt op Godt, en niet op menschen,
Soo wordy voldaen naer al u wenschen.

Volle Maene Donderdagh den 11. December, ten 7. uren 49. min. 's morghens, in *Gemini*. Het weder met eene koude locht, dat op 't leste wel mochte uyt-breken in haghel en sneeuw vlaghen. Mercurius brenght tydinghe des Doodts van een en grooten Vorst.

De bleecke doodt klopt even grof
Aen 't boeren huys, en 't Coninckx hof.

Leste Quartier Vrydagh den 19. December, ten 12. uren 's middaghs, in *Libra*. Vuyl nevelachtigh weder, met stinckenden smoor, die ons van veel sieckten sal doen hooren. Den Hemel schynt ons te wille straffen met vele miserien ende ellenden, en willen wy die van ons keeren, soo moeten wy op houden van sondigen.

Wilt, ô Ziel, dit wel doorgronden,
En ontweckt u uyt de sonden,
Want een ooghenblick plaisier
Straftmen met het eeuwigh vier.

Nieuwe Maene Vrydagh den 26. December, ten 6. uren 30. min. 's avonts, in *Capricornus*. Vriesende kout winters weder. Groote benauwtheyt onder menschen en beesten. Hier mede, Beminde, sluyte dese myne Voorseigginghe: Ende

Wat ick hier hebb' ghefeyt, laet Leser u behaghen,
Soo wil ick 't ander Iaer u weer wat nieus op-dragen.

U-L. Dienaer

DANIEL MONTANUS.

V. C.J.L. A.L.C.G.

ORDON-

ORDONNANTIEN

Van d'ordinaire Boden, reysende van Ghende op de naervolghende Steden ende Plaetsen.

ANTWERPEN.

ALle daghen op de Cooremerct inden Hert, 's Winters ten thien uren, en t'Somers ten elf uren.

Aelst. Alle Maendaghen en Donderdaghen in den Kelder onder den Leeuw te Putte, Dyssendagh en Vrydagh indẽ Kam inde Donckersteke.

Audenaerde. Maendagh, woensdagh, en vrydagh in Audenaerde by S. Nicolaes kercke, en d'ander daghen by de slomme Poorte.

Aeth. Alle woensdaghen te Putte onder den Leeuw, oock alle vrydaghen inde Donckersteke in Aeth.

Assenede. Maendagh en Vrydagh inde Roose op 't Sluyseken ten een ure.

Brugghe. Alle daghen in't Vosken op de Hooft-brugghe.

Berghen Henegauw. Alle donderdaghen op de Cooremerct in het Meuleken neffens de Vangenisse, ende Saterdaeghs in Brussel by S. Nicolaes Kercke.

Brussel. Alle daghen by S. Nicolaes Kercke ten neghen uren.

Cortryck. Alle daghen inde kleyne Sterre op de Cooremerct.

Dendermonde. Sondaeghs en woensdaeghs by de Hooft brugghe inde Sout-keete, donderdagh en Saterdagh in Picardyen inden Hoyaert.

Dixmuyde. Alle Saterdaghen inde Veltstrate.

Enghelmunster. Sondaeghs in Picardyen.

Eeckeloo. Dyssendaeghs en vrydaeghs tot den Suycker-backer inden Hoyaert.

Engien. Inden Leeuw te Putte.

Geertsberghe. 's Woensdaghs en 's vrydaeghs onder den Leeuw te Putte ten vier uren.

Hulst. Alle Sondaghen op de Slyp-straete by de Brauwerye 't Peerdeken.

Inghene by Bornhem, en d'omligghende Prochien. Inde Peper-straete inde Dry Passagiers.

Iseghem. Saterdagh in Picardyen.

Leuven. Alle vrydaghen inden Hoyaert, en inde Donckersteke.

't Landt van Waes. Inde Bennesteke, heeft sijn Kasse uyt-hanghen tot den Suycker-backer vooren op de Kraen-leye.

Mechelen. Alle woensdaghen inden Keyser achter het Schuerken, Saterdagh inde Langhemunte.

Maldeghem. Alle vrydaghen inden Hoyaert tot den Cruydeniers.

Meulebeke. Inde Peper-straete inde Dry Passagiers. Bestelt oock Brieven op *Enghelmunster*, *Iseghem*, en *Ardoye.*

Nienhove. Alle Vrydaghen inden Kam inde Donckersteke.

Nevel, en d'omliggbende Prochien. Maendagh en vrydagh inde Maeght van Ghent op de Cooremerct ten een ure.

Nieupoort. Met den Bode van Brugghe.

Roesselede. 's Vrydaghs op de Craen-brugghe.

Roesselaere. Alle Saterdaghen in Picardyen.

Ronsse. Alle vrydaghen inden Hoppe-sack op de Kooremerct, naer middagh.

Rumbeke. In Picardyen.

't Sas van Ghendt. Maendagh en donderdagh op de Gers-brugge inden Mercheniers winckel.

Sottegbem. Alle vrydaghen te Putte.

Thielt. Alle vrydaghen in Picardyen.

Temst. Alle Saterdaghen inden Bruyn-visch op d'Hooghpoorte.

Wacken. Inde Peperstrate inde dry Passagiers.

Zeelandt. Inde Swaene op de Cooremerct, oft op de Craen-leye.

ORDINAIRE COURIERS

Die alle Weken ghedepescheert worden in het Post-Officie tot GHENDT.

Sondaghs en Woensdaghs naer middagh op Amsterdam, Rotterdam, 's Gravenhaghe, Delft, Harlem, Dort, Breda, en alle andere Steden van Noort en Zuyt-Hollandt.

Sondaeghs en Woensdaeghs naer middagh, op Ruremonde, Venlo, Nimweghe, Hamborgh, Bremen, Osnaburgh, Cleve, Wesel, Emmerick, Santhen, Berlin, Maeghdenburgh, Coninxbergh, Soest, Brandenborgh, Francfurt op den Oder, Embden, Oldenburgh, Lipstadt, Ham, Minden, Halberstadt, Gottinghen, Stettin, ende generaelijck voor gheheel Pruyssen, Ducale, gheheel Pomeraine, ende alle andere Plaetsen van't Brandenborghsche, op alle Steden en Coninckrijcken van Polen, Sweden, en Denemarcken, op Keulen, Francfurt, Nieuburgh, Wirtsborgh, Ments, gheheel Westphalen, Munster, Aken, 't Landt van Gullick, en Limborgh, Recken, Maestricht, Luyck, Tongheren, S. Truyen, Leuven, Thienen, ende alle andere aengrenende Plaetsen.

Sondaghs

Sondaghs naer middagh, ende Donderdaeghs voor middagh op Middelburgh, Vlissinghe, Zirckzee, 't Sas van Ghendt, ende geheel Zeelandt.

's Woensdaghs en Saterdaghs naer middag op gheheel Enghelandt, Schotlandt, en Yerlandt, langhs Nieupoort en Oostende.

Woensdaghs van veerthien daghen tot veerthien daghen, te beginnen vanden 5. January van het loopende Jaer 1704. op gheheel Spaignien en Portugael, op den selven dagh sal men na middagh ten twee uren precies eenen expressen Courier senden met de voorseyde Brieven op Brussel, om de selve te voeghen met den ordinairen op Spaignien.

Sondaghs en Vrydaghs naer middagh op Opper en Neder-Oostenrijck, Opper en Neder-Hongaryen, Crowatien, Silesien, Moravien, Bohemen, Beyeren, Tirol, Opper en Neder-Paltz, en de Landen van Trier.

Donderdagh na middagh op gheheel Italien, als Venetien, Roomen, Milanen, 't Ryck van Napels, Sicilien, Sardaignieu, Genua, Mantua, Toscaenen, den Kerckelijcken Staet, Piemont, Savoyen, alle de Steden van het Venetiaensche Ghebiedt, beneffens den geheelen Levant, Smirna, Aleppo, en Constantinopelen.

Alle daghen naer middagh depescheert men eenen Courier op Vranckrijck Parys &c. en op alle de geconquesteerde Steden van 't Nederlant, als Ryssel, Doornick, Douay, Arien, S. Omaer, Bethune, Valencyn, Atrecht, Camerijck, Condé, Yperen, Meenen, lancx Cortrijck, behalvens dat dien van Duynkercke vertreckt Maendaeghs, Woensdaghs, en Saterdaeghs.

N O T A. Dat het Op-schrift wel moet gheschreven zyn, en dat'er niet en magh ghemanqueert worden te betaelen de Brieven die moeten ghefranqueert worden, te weten, van Italien, Hoogh-duytslandt, en den Noorden.

Waerschouwinghe.

Aenghesien alhier dickwils op het Post-Comtoir worden bestelt Brieven die men moet franqueren, ende niet ghefrancqueert en worden, soo dient te weten, dat alle Brieven die gaen op het Landt van Cleef, Hoogh en Neder Duytslandt, Hongaryen, Vrieslandt, Italien en Spanien op het Post-comotoir moeten gefranqueert worden, oft by faute van dien sullen verloren gaen, ende niet bestelt worden.

OR-

ORDONNANTIE
Op 't Luyden vande Werck-klocke 's Morghens tot GHENDT.

1. I*Anuary* ten acht uren.
11. dito quart voor den achten.
21. dito ten seven uren en half.
1. *Februarij* quart naer den zeven.
11. dito ten seven uren.
21. dito quart voor den seven.
1. *Maerte* ten half seven
11. quart na den zessen.
21. dito ten zes uren.
1. *April* quart voor den zessen.
11. dito ten half zessen
21. quart na den vyven.
1. *Mey* ten vyf uren.
blyvende continueren tot den 11. *Augusti*.
11. *Augusti* quart naer den vyven.
21. ten half zessen.
1. *September* quart voor den zessen.
11. ten zes uren.
21. quart na den zessen.
1. *October* ten half zevē.
11. quart voor de zeven
21. ten zeven uren.
1. *November* quart naer den zeven.
11. ten half achten.
21. quart voor den acht
1. *December* ten achten.
blyvende continueren tot den 11. *January*.

ORDONNANTIE
Op 't Luyden vande Werck-klocke 's Avondts tot GHENDT.

1. I*Anuarij* 't quart voor den vieren.
11. dito ten vier uren.
21. dito quart naer den vieren.
1. *Februarij* ten vier uren en half.
11. dito quart voor den vyven.
21. dito ten vyf uren.
1. *Maerte* quart naer den vyven.
11. dito ten vyf uren. en half.
21. dito quart voor den zessen.
1. *April* ten zes uren.
11. dito quart naer den zessen.
21. dito ten zes uren en half.
1. *Mey* quart voor den zeven.
11. dito ten zeven uren.
Gedureude de heele maenden van *Juny* en *July* blyvende luyden ten zeven uren.
1. *Augusti* quart voor den zeven.
11. dito ten zes uren en half.
21. dito quart voor den zessen.
1. *September* ten zessen.
11. dito quart voor den zessen.
21. dito ten vyf uren en half.
1. *October* quart naer den vyven.
11. dito ten vyf uren.
21. dito quart voor den vyfven.
1. *November* ten vier uren en half.
11. dito quart na den vieren.
21. dito ten vier uren.
1. *December* quart voor den vieren.
Blyvende continueren tot den 11. *January*.

ORDONNANTIE
Van't Sluyten vande Poort klocke 't Avonts tot GHENDT.

I. I *Anuarij* quart na den vieren.
II. dito ten vier uren en half.
21. quart voor de vyve
I. *Februarij* ten vyven.
II. quart na den vyven.
21. ten half zessen.
I. *Maerte* quart voor den zessen.
II. ten zes uren.
21. quart na den zessen
I. *April* ten half zeven.
II. quart voor de zeven
21. ten zeven uren.
I. *Mey* ten half achten.
II. quart voor den achten.
21. ten acht uren.
Gedurende de heele Maenden van *Juny* en *July* blyvende luyden quart naer den achten.

I. *Augusty* ten achten.
II. quartier voor den achten.
21. quart naer de zeven
I. *September* ten zeven uren.
II. quartier voor den zeven.
21. quart na den zessen
I. *October* quart voor den zessen.
II. ten half zessen.
21. quart na den vyven
I. *November* ten vyven.
II. quartier voor den vyven.
21. ten half vyven.
I. *December* quart naer den vieren.
Blyvende alsoo continueren tot den II. *January*.

****

ORDONNANTIE
Van 't Vertrecken ende Arriveren der Bargien van Ghendt *op* Brugghe, *ende van* Brugghe *naer* Ghendt.

SUllen Af-vaeren ter uren naervolghende, per Ordonnantie van d'Heeren Schepenen vander Keure, ende d'Heeren van 't Magistraet van Brugghe.

Vande maendt *September*, ten 10. uren smorghens precies.
October, ten 9. uren.
Inde maenden *November*, *December*, *Januarius* ende *Februarius*, ten 8. uren.
Maerte, ten 9. uren.
April, ten 10. uren.
Inde maenden *Mey*, *Juny*, *July*, ende *Augustus*, ten 11. uren precies.

* Ende sullen binnen ghelevert worden voor het luyden vande respective Werck-klocke, op de boete van 50. Guldens, soo breeder blyckt in d'Ordonnantie.

HUYS-

HUYS-GELDEN
Binnen
GHENDT,
Als volght :

1673.	Dry gheheel.
1674.	Twee gheheel.
1675.	Twee en half.
1676.	o
1677.	Een gheheel.
1678.	Acht gheheel.
1679.	Twee gheheel.
1680.	Twee en een quart.
1681.	Een en een quart.
1682.	Een en een quart.
1683.	Een en een quart.
1684.	Twee en een quart.
1685	Een en een quart.
1686.	Twee en een quart.
1687.	Een en een quart.
1688.	Een en een quart.
1689.	Een en een quart.
1690.	Een en een quart.
1691.	Twee en een quart.
1692.	Een en een quart.
1693.	Twee en een quart.
1694.	Twee en een quart.
1695	Twee en een quart.
1696.	Dry en een quart.
1697.	Twee en een quart.
1698.	Twee quart.
1699.	Een en twee quart.
1700.	Een en twee quart.
1701.	Een, twee quart, en een half.
1702.	Twee, en dry quart.
1703.	Een, en twee quart.

Tot hedent 22. November 1703.

Men betaeltse Dyssendagh, Donderdagh en Saterdagh.

Aenwysinghe der
JAER ENDE PEERDE-MERCKTEN.

I. *Dit aenwyst de Jaer merckten.*
P. *Dit aenwyst de Peerde merckten.*

J*Anuarius*. Den 2. Audenaerde I. Audenburgh I. 3. Cassel P. 7. Berghen op Zoom Brabant, Lyons Vranckrijck I. den 9. S. Omaers Artois I. 18. Brugghe, Aerschot I. 28. S. Omaers I. Geertsberghe P. dry daghen vry Merckt.

Februarij. 3. Audenburgh Vlaenderen, Bethune Artois, Middelburgh Zeelandt I. 6. Diest Brabandt P. 11. Romerswale Zeelandt I. 14. Barbisson, 18. Herentals, Iperen, Quenoy Henegauw I. 23 Iseghem I. 26. Ghendt P.

Maerte. 3. Steken I. 10. Diest I. 15. Rotterdam, Winnocxberghe, Brugghe I. 20. Alckmar I. 24. Thorout Vlaenderen, Hersele, Assche Brabandt I. 26. Cortrijck, Hooghstrate I. 30. Arien, Deynse, Thielt, Poperinghe I.

April. 6. Atrecht Artois I. 30. Sotteghem I.

Mayus. 1. George, 2. Audenaerde, Iperen, Doornick I. 4. Brugghe I. 5. Brussel, Damme I. 6. Breda, Helmont I. 7. Audenaerde I. 8. Haghe I. 9. 's Hertoghenbosch I. Ghendt P. Hulst Armentiers I. 11. Maestricht I. 12. Dordrecht I. 13. Arien I. 14. Antwerpen P. 15. Hontscote P. Audenaerde I. 20. Edrenburgh, Thielt I. 26. Cassel I. Schellebelle P. 27. Assenede I.

Junius. 11. Haesbroeck, Biervliet I. 18. Parys I 23. Haerlem, Hemelverdeghem I. Gavere P. 24. S. Jans steene I. 25. Caperycke, Branckburgh, Ronsse I. 28. Tollen Zeelandt I. 30. S. Lievens-hautem I. Torout P.

Julius. 7. Marcke I. 10. Leyen, Temsche I. 11. Thourout, Rotterdam I. 15. Dixmuyde I. 23. Ghendt S. Pieters, Steghers P. 25. Veurne, Middelburgh Zeelandt I. 28. Eyndhove I. 30. Oomberghe I.

Augustus 1. Ghendt Byloke I. 3. Cassel. Axele, Douay, Steenberghe I. 11. Oostborgh, Eename, Lokeren I. 16. Deynse I. 18. Exaerde I, 19. Overmeere I. 24. Calis, Bethune, Alckmar, Geertsberghe I. 26. Cortrijck I. 30. Ryssel, Poperinghe, Ronsse, Hemelverdegem I.

September. 1. Leuven I. 7. Franckfort I. 9. Wettere. Belle, Nieuweghen I. 10. Antwerpen P. Meereghem I. 12. Bouchaute I. 14. Ninove I. 22. Doornick, Brouckborgh, Mechelen I. 25 Thielt I. 28. Aeth I. 29. Sele, Nieupoort I. 30. Roesselaere I.

October.

Octover. Audenarde, Axele I. 3. Steenvoorde I. 4. Aelst, Liere, 6. Nieukercke, 9. Caprycke I. 13. Meessene, 15. Diest I. 18. Meenen, Winoxberghe, Sotteghem I. 20. Deynse I. 28. Bevere I. Tuyn, Ludick, Oosterwyck I. Yseghem I.

November. 1. Berghen in Henegauw I. 3. Liere, Lyons I. Gistel P. 12. S. Lievens-hautem I 16. Ardendonck I. 23. Arien I.

December. 1. Mouwe I. 6. S. Nicolaes I.

FESTA PALATII

Die onderhouden worden inde Raeden van den Coninck tot Brussel ende Mechelen.

M. Den Grooten Raede van Mechelen.
B. Den Raede van Brabandt.
R. Syne Majesteyts Rekeningh-Kamer.

JAnuarius. *Maendagh na dry Coninghen wesende den* 7. B. R. *den* 15. *en* 17. B. *Vrouwkens-avondt den* 19. *na noen* B. *den* 25. M. B. R. *den* 31. *na noen* B.

Februarius. *Den* 4. 5. *en* 6. M. B. R. 7. *en* 8. M. *den* 12. M. *den* 15. B. *den* 22. M. B.

Meert. *Den* 12. M. *den* 16. *wesende Palm-sondagh tot den* 2. *April.*

April. *Den* 4. 23. *en* 25. M. *den* 28. 29. *en* 30. B.

Mey. *Den* 5. B. *van Sinxen-avondt zijnde den* 10. *tot Maendagh na H. Sacraments-dagh zijnde den* 26. M. B. R.

Junius. *Den* 11. *en* 13. M.

Julius. *Den* 1. M. *den* 2. B. *den* 7. M. *na noen den* 14. *des na middaghs beginnen de groote Vacantien vanden Grooten Raede van Mechelen, ende den Brabandtschen Raedt, en dueren tot 's anderdaeghs na Onse L. Vrouwe van half Ougst.*

Augusti. *Den* 1. *en* 2. R. *den* 11. 16. *en* 25. R *den* 28. M. *den* 29. M. B.

September. *Vanden* 11. *tot den* 23. *inclus* B. *den* 14. *en* 17. M. *den* 20. *na noen* M. *den* 30. M. *Binnen dese maendt sijn de kleyne Vacantien ter believen vanden Heere President van* 14. *dagen.*

October. *Den* 1. R. *den* 4. B. *den* 9. R. *den* 13. 15. *en* 16. B. *den* 18. M. B. R. *den* 27. *naer noen* M. *den* 31. *na noen* M. B.

November. *Den* 3. M. B. R. *den* 10. B. *den* 11. M. B. *den* 19. *en* 21. B. *den* 23. M. *na noen*, *den* 25. M. B.

December. *Den* 4 R. *den* 6. M B. R. *den* 14. M. B. *den* 29. R. *van Kers-avondt na noen tot den dagh na H. dry Coninghen* M. B. R.

HISTO-

HISTORIAEL VERHAEL

Van verſcheyde

GHEDENCK-WEERDIGHE GESCHIEDENISSEN

SOO VAN

Het Beginſel van groote Koninckrijcken des Wereldts, vande Vier voornaemſte Stichters der Religien, als vande eerſte Vinders die groote dinghen ontdeckt hebben, met vele andere ſaecken,

By-een-vergadert door

MR. DANIEL MONTANUS

Uyt verſcheyde Gheloof-weerdighe Catholiecke Schryvers.

ANNO M. DCC. IV.

HET BEGINSEL

Van groote Koninckrycken ende Republiecken des Werelts, ende wie dat hunne eerste In-stelders gheweest zyn.

IN het beginsel heeft Godt Coninck der Coningen Hemel en Aerde uyt niet gechapen, als wanneer hy oock de Enghelen heeft geschapen, vande welcke Lucifer den eersten ende den schoonsten was begiftight met alle natuerlijcke gratien, den welcken syne overgroote schoonheyt in-siende, verhefte sy selven, ende wilde sich gelijck maken door op-geblatentheyt aen Godt, het welck den Aerts-Enghel *Michiel* siende, stelde sich teghen hem, ende met Godts hulpe verjoegh hy hem uyt den hemel, ende viel met alle syne aen-hanghende Enghelen inden af-grondt der hellen, soo dat hy met hem een deel van dryen sleypte in dien ellendighen staet.

Naer dat Godt dan hemel en aerde, ende al het ghene daer in is, ghechapen hadde, soo heeft hy den Sesden dagh des Scheppinge, *Adam* den eersten mensch ghechapen, in't H. Landt by de Stadt Damascus inde maendt van Meert, 5741. Jaeren voor de Gheboorte van *Jesus Christus*, 's morghens ontrent den 8. uren, den welcken hy in eenen slaep ghestelt hebbende, heeft eene rebbe uyt syne zyde ghenomen, ende daer van *Eva* ghemaeckt, de welcke hy korts daer naer in't aertsch Paradys ghestelt heeft, met een uytdruckelijck gebodt, dat sy van alle de vruchten des Paradys souden moghen eten, behalven vandẽ Boom des Wetenschap van goet en quaet, welck ghebodt, door syne Vrouwe verleydt zynde, hy overtreden heeft, waerom hy op dien selven dagh naer den noen uyt het aertsch Paradys ghejaeght is gheweest, ende heeft in't sweet sijns aenschyn d'aerde beginnẽ te bouwen, ende sijn broodt te winnen.

Uyt desen ongheluckighen val, is de nature vanden mensch om-ghekeert, ende is geneghen gheweest tot allen quaet: want eenighe jaeren daer naer heeft *Cain* synen Broeder *Abel* vermoordt, ende de boosheydt der menschen is daer naer soo vermenichvuldicht, dat Godt, daer door verbelght zynde, alle de menschen door het water heeft doen vergaen.

De

De vernieuwinghe des werelts naer de Diluvie heeft begonst, naer syne Scheppinghe, in't Jaer 1656. door *Noë*, ende syne dry Sonen *Sem*, *Cham*, en *Japhet*.

Naer dat de menschen wederom vermenichvuldicht waren, hebben sy, uyt vreese van eene andere Diluvie, onder malkanderen besloten eenen Toren te bouwen te Babilonien in't Lant van Senaar, die tot den hemel soude gheraken; waer mede besich zynde, heeft Godt hunne eenighe tale, die doen was inde werelt, in menighderleye verandert, waer door onder hun sulcke confusie is op-ghestaen, dat sy hun werck daer laetende, hun verspreyt hebben door gheheel de werelt, waer uyt de *Monarchien* zyn gesproten.

De eerste is gheweest die van *Assyrien*, de welcke begonst is, naer de Scheppinghe des werelts in't jaer 1870. ende naer de Diluvie, in 't jaer 256. door *Nemrot*.

De Monarchie vande *Chaldëen* is begonst in't jaer 1876. door *Belus*.

De Monarchie van *Meden* is begonst in't jaer 3178. door *Arbaces*, ende heeft ghestaen 319. jaeren.

Die van *Babelonien* is begonst in't jaer 3307. door *Nabonasser*, ende heeft gestaen 209. jaren.

Die van *Persien* is bebonst in't jaer 3516. door *Cyrus*, alswanneer die van Assyrien, ende van Babilonien hun eynde ghenomen hebben. Naer dat *Cyrus* 30. jaeren loffelijck geheerscht hadde, is hy eyndelijck van *Tomiris*, Coninginne van Schitien, gansch ghestaghen gheweest, om dieswille dat hy haren eenighen Sone met bedrogh om hals ghebrocht hadde, ende sijn hooft afghekapt hebbende, stack sy'et in eene flesse vol bloedt, segghende: *Versaet u nu met het bloedt, naer het welck ghy dorstigh, en onversadelijck zyt gheweest.*

De Monarchie vande *Grieoken* is begonst in't jaer 3724. door *Alexander den Grooten*, ende sy heeft ghestaen 300. jaeren.

De Monarchie der *Romeynen* heeft begonst in't jaer 4024. door den Keyser *Augustus*, naer dat sy van te voren 479. jaren door Borghemeesters waren bestiert, ende 724. jaren naer de fondatie vande Stadt Roomen door Romulus, ende Remus twee Ghebroeders op-gheboudt, vande welcke Romulus synen broeder Remus heeft ghedoodt, ende de vesten van Roomen met sijn bloedt besproeyt.

De Monarchie inden *Oosten* heeft begonst binnen

binnen Constantinopelen in't jaer 310. naer de gheboorte Christi, door *Constantinus den Grooten.*

Die vande *Sarassynen* is begonst in't jaer 622. op den selven tydt als Mahomet verjaeght is gheweest om de Religie.

Die vande *Fransen* inden Westen is begonst in 't jaer 800. door *Carel den Grooten.*

Die van Tartarien in't jaer 1202. door *Zingis Cham.*

Die vande *Turcken* in't jaer 1300. door *Otthomannus.*

De Monarchie van *Spanien* inden Westen is begonst in't jaer 1519. door *Carel den vyfden.*

De Republicke vande *Joden* is begonst in't jaer 2543. onder het gheley van *Moyses*, ende sy heeft gestaen 1580. jaren tot de verwoestinghe des Tempels in't jaer 70. naer de gheboorte van Christus Jesus.

Die van *Athenen* is begonst in't jaer 3984. door *Medon.*

De Republicke vande *Romeynen* heeft begonst in't jaer 3545. onder *L. Junius Brutus*, & *Publius Valerius Poplicola.*

Die van *Venetien* is begonst in't jaer 452. door d'Inwoonders van Aquileen.

Die van *Genua* in't jaer 1327. door *Dominicus Fulgosius* eersten Dogge, ofte Hertogh.

Die van *Switserlandt* in't jaer 1315. door de Cantons van Schuwits, Vry, ende Underwalde.

De Vier *voornaemste Stichters der* Religien *met de principaelste Secten van elck een, ende wie dat'et volck is die-se belyden.*

DEn eersten is gheweest *Nemrot*, die de Heydensche Secte heeft in-ghestelt. Den tweeden is gheweest *Moyses* den Weth-gever der Joden, gheboren in't jaer 2584. Den derden is gheweest *Jesus Christus*, gheboren in't jaer 4053. die onse heylighe Religie heeft begonst in't jaer 30. sijns ouderdom, ende dry jaren daer naer om onse Saligheyt is ghestorven. Den vierden is *Mahomet*, die ontrent het jaer 570. gheboren is, ende syne Secte begonst heeft in't jaer 610. ende hy is ghestorven in't jaer 632.

Het Heydendom, die het Schepsel voor haren Godt hielen, is van vyfderley soorten. De eerste aen-baden de geesten, ofte de duyvelen: de tweede aen-baden de menschen: de derde de Sterren, de Sonne, ende de Mane: de vierde de beesten: de vyfde aen-baden de planten,

de

de bloemen, ende de ghesteenten. Die de geesten, ofte de duyvelen aen-bidden, zyn bynaer alle de Indianen, ende boven al, zyn't die van 't Ryck van Calicut, die van Maldivien, van Siam, die van China, ende de wilde menschen van America. Die de menschen aen baden, zyn die van Egypten, Phœnicien, Griecken, Romeynen, Duytschen, ende Francen gheweest. Die de Sterren, Sonne, ende Mane aen baden zyn't die van Persien, Babilonien, Araben, ende die van Mexico gheweest. Die het ghedierte aen baden, zyn't die van Egypten, die van Phænicien, de Griecken, de Romeynen, die van Laplandt, ende de Noordtsche Tartaren gheweest. De vyfde, ende de leste soorte, die de planten, bloemen, ende de ghesteenten aenbaden, waren bynaer alle de Heydenen, maer boven al, die van Egypten, ende de Noordtsche Tartaren.

Onder de *Joden* zynder vier Secten gheweest. De eerste is, die vande Phariseen, de tweede die vande Saduceen, de derde die vande Essenen, ende de vierde die van Judas gheslachte. De Phariseen hielen van Waerlot: ende sy hielen staen de onsterffelijckheyt der zielen, soo wel van die, de welcke gheftraft, oft vergolden wirden; maer dat'er een deel van die in d'ander wereldt ghehouden wirt, ende dat'er een deel wederom op dese wereldt quam. De Secte der *Saduceen*, wilden dat alles van ons honck, soo goet, als quaet: dat de zielen met het lichaem stierven: dat het onderhouden des Weths ghenoeghsaem was, ende dat men aen niemandt in wysheyt moeste wycken. Die van *Essenen* wilden dat alles honck vande Voorsichticheyt Godts: dat de ziele onsterffelijck was, ende dat men met alle ons vermoghen moeste aerbeyden om de Rechtveerdigheyt te oeffenen. De Secte van *Juda*, is ghelijck die vande *Phariseen*, behalven dat sy wilden Godt alleen voor Heere, ende Coninck houden, ende dat men eer het leven behoorden te verliesen, als desen naem aen iemandt anders te geven.

Daer zyn vier voorname Secten, ofte Kettetyen in het Christendom, waer onder alle de andere Secten schuylen: te weten, de Secte der *Arianen*, de Scheuringhe der *Griecken*, de Secte der *Luteranen*, ende der *Calvinisten*. De Secte der *Arianen* is begonst ontrent het jaer 316 door *Arius* Priester vande Kercke van Alexandrien. Sy wort toe-ghelaten vande Hollanders, in Hongaryen, ende Turckyen. De Scheuringhe der

der *Grïecken* heeft begonst ontrent het jaer 680. door *Photius*, ende sy wort ghevolgt vande *Griecken*, vande Moscoviters, ende in eenighe maniere vande Abissinen. De Secte der *Luteranen* is begonst in't jaer 1517. door *Merten Luter*, de welcke gevolght wort door eenighe Duytschen, door die van Sueden, ende die van Denemercken. De Secte der *Calvinisten* heeft begonst in't jaer 1535. door *Calvinus* Canoninck van Noyon. Sy wort ghevolght vande Hollanders, van die van Switserlant, van Enghelant, ende van Hongaryen.

Daer zyn vier principale Secten ghesproten uyt de Secte van *Mahomet*, behalven 68. andere Secten, veroorsaeckt door de vier groote Uytlegghers vanden Alcoraen. De eerste wort gheheeten *Meh-quia d'ib niemelic*. Den eersten die dese ghepredickt heeft is *Abucre* gheweest. Sy wort ghevolght van die van Arabien, ende bynaer van gheheel Afriecken. De tweede wort ghenaemt *Hanesia*, oft *Asasia*, den Auteur daer van is *Homar*. Sy wort onderhouden van die van den Grooten Mogol, van die van Syrien, ende van een deel vande Araben. De derde is ghenaemt *Bonasia*, oft *Xesaia*, den Auteur daer van is *Odman*. Sy wort ghevolght vande Turcken, ende van d'andere, die d'eerste, ende de tweede belyden. De vierde wort ghenaemt *Imenia*. Den Auteur daer van is *Hali*. Sy wort ghevolght vande Persianen, ende van eenighe Arabers, ende Africanen.

Hier worden voor-ghestelt Groote Capiteynen die groote dinghen ontdeckt, ende aen Europa kenbaer ghemaeckt hebben.

DEn eersten is gheweest *Christoffel Columbus* gheboren binnen Genua, den welcken in 't jaer 1491. vyf Schepen van Ferdinandus Coninck van Castillen bekomen hebbende, naer Ses Maenden vaerens, den Nieuwen Wereldt ontdeckt heeft door den middel van d'Ylanden, ende andere Landen gheleghen naer den kant vanden Noorden vande Linie Equinoctiael. Hy heeft dese reyse drymael ondernomen, van waer hy elcke reyse over-groote schatten van Goudt, Silver, ende Ghesteenten mede broght.

Americus Vespucius gheboren binnen Florentien, heeft in het jaer 1497. door ordre vanden Coninck van Portugael, het gheweest vanden Nieuwen Werelt ontdeckt vanden kant vande Linie,

Linie, hy heeft synen Naem aen dit Landt gegeven, soo dat'et naer hem ghenaemt wort *America*.

Magellanus door oordere van Carolus den V. heeft *Brasilien* ontdeckt in't jaer 1530. van gelijcken oock die streeck vande Zee, die synen Naem voert, daer-en-boven oock, dat ryck Coninckrijck van *Peru*, jae hy heeft de Zee soo door-varen, dat hy is ghekomen tot de *Moluccen* toe, met het Schip genaemt de Victoria.

Sebastianus Canut, oft *de Cane*, geboren binnen Venetien, heeft het Schip de Victoria binnen Italien ghebrocht. Desen *Canuyt* is den eersten gheweest, die den Aerts-kloot ront-om geseylt heeft, aen wie Carolus den V. eenen gouden Rinck ghegeven heeft, waer in geschreven was: *Primus me circumdedisti*: *Ghy hebt den eersten gheweest, die my omvanghen heeft*

Franciscus Draco, oft *Dragon* Engelsch-man, heeft den tour ghedaen ront om 't aertryck in't jaer 1579.

Thomas Candesius Engelsch-man, heeft in't Jaer 1587. en 1588. den tour van 't Aertryck drymael ghedaen.

Vasques de Gama, hebbende oordere ontfanghen vanden Coninck van Portugal, om eene nieuwe streecke te gaen soecken, om te reysen naer de Indien, heeft het Zuydelijck ghewest van *Afriecken* ontdeckt, de *Cap de bonne Esperançe*, ende hy is ghesevlt tot het Coninckryck van *Calicut* toe. Het is gheweest in't jaer 1597. dat hy dese schoone ontdeckinge ghedaen heeft.

Guillam Schouten van Hoorn Hollander, heeft in't Jaer 1616. ontdeckt de streecke van *Le Maire*, vele Eylanden inde groote Zee, ghenaemt *Pacifique*, ende de Noortsche Kuste van 't nieuw *Guinea*.

Olivier Vander, oock Hollander, heeft de verste gheleghen ghewesten vanden Noorden door zeylt in't jaer 1600.

Antonius Mota, ende *Antonius Pexote*, hebben het Eylandt van *Japonien* ontdeckt, het welck *Marcus Paulus* Venetiaen naemt *Xipangu*, ende het welck hy stelt op de hooghte van Spanien. Het is gheweest in't jaer 1542. alswanneer *Martinus Alphonsus* Onder-Coninck was vande Indien, voor den Coninck van Portugael.

Den H. *Franciscus Xaverius*, vergeselschapt van *Cosmas Turrianus*, van *Jan Ferdinand* Spaenjaerts, van twee Dienaren, ende van twee Japonoesen, die eerst bekeert waeren, is binnen *Japonien* gekomen in't jaer 1549., alwaer hy de eerste

eerste fondamenten van het Christendom gheleyt heeft. Den Coninck van *Bongo* sondt in't Jaer 1585. syne Ambassadeurs aen den Paus *Gregorius den XIII.* om aenden H. Stoel, ende aen Syne Heyligheyt syne ghehoorsaemheyt te geven.

Martinus Henanca, oft *Herade*, Provinciael vande P.P. Augustynen, ende *Hieronimus Martin*, vergeselschapt met *Pieter Sarniento*, eersten Graef van Manille, ende met *Michiel de la Bassares*, Gouverneur vande Philippinen, de welcke de selve *Martinus Henanca*, eñ *Hieronimus Martin* ontdeckt, ende nu alreets de In-woonders tot het Gheloove bekeert hadden, zyn ghekomen binnen *China* in't jaer 1575. gheleyt door *Omoncon* eenen Chineeschen Capiteyn, die by gheval inde Philippinen ghekomen was, niet teghenstaende dat'et op lyf-straffe verboden was soo aen de uyt-landers van daer binnen te komen, als aende Chinoisen, van die daer binnen te brenghen, het welck de Portegiesen, de welcke op Canton handelden, niet en hadden derven ondernemen.

Discoursen, ofte Redeninghen op de Meteoren, Winden, op den Reghen-boogh, Donder, en Blixem, ende op de Aert-bevinghe &c.

DE *Meteoren* zyn die schoone, ofte schrickelijcke spectakelen, die sich inde locht vertoonen aen ons ghesicht. Het zyn eenighe in-druckinghen inde locht, de welcke voortskomen uyt de vochtigheyt van't water, ende uyt de dompen van d'aerde, namentlijck inden Lenten-tydt, ende inden Herft.

Als die dompen vetachtigh zyn, dan dueren die in-druckinghen inde locht langheren tydt. Als die dompen, besloten zynde, ontsteken worden, dan komen daer uyt voorts de *dwase Lichten*, de *Cometen*, oft *Sterren met eenen steert*, *Heylichten*, den *Donder* ende *Blixem*. De wolcke, die de Sterren omringhelen, doen se veel klaerder, ende grooter schynen, dan als sy opquamen. Daer vertoonen oock sich wel dry Sonnen, namentlijck in't op-gaen, ende ondergaen vande Sonne, ende dat ghebeurt alsdan, als de Sonne recht teghen over ronde, ende dunne wolcken staet, ende door hare diepte eyndinghen, ende dick schynen te zyn. Op den selven tydt als onsen Heere Jesus Christus geboren wirt, heeft men binnen Roomen, op eenen heden

vande seven heuvelen, waer op Roomen ghebouwt is, dry Sonnen ghesien, die sich in een vereenighden: het welck men somwylen oock inde Mane siet ghebeuren. Ende dese nieuwicheden, ghelijck seer wel den wysen *Romeyn* bemerckt, verdienen veel mindere verwonderinghe, als de Sonne selver, de welcke de ghewoonte ons belet te verwonderen, seght den *H. Augustijn.*

Den *Reghenboogh* is de dochter vande verwonderinghe: desen *Boogh* sonder koorde, ende sonder schicht: dit goddelijck teecken der versoeninghe van Godt met de menschen, vanden vrede des hemelsch met de aerde, desen vreeschelijcken Throon, ende dese klaer-schynende Croone van *Jesus-Christus* inden uyttersten dagh des Oordeels. Desen vermaeckt sich in't midden vande wolcken door den weder-schyn vande stralen der Sonne. Syne dry voornaemste koleuren zyn gheel, oft citroen coleur, die het bovenste vanden *Reghen-boogh* verçiert: het blauw, ofte groenachtigh, het welck in't midden is, ende het root coleur, het welck d'onderste deel vanden Boogh bevat. Het blauw, ende root coleur, die de principaelste zyn, beteeckenen, volghens 't segghen van *Strabon*, de twee oordeelen. Het eerste dat geschiet is door de Diluvie, ten tyde van *Noë*, ende het tweede, het welck te ghelschieden staet in't eynde des werelts.

De *Winden* souden den aessem, ende het blasen zyn vande werelt, waert dat hy een dier ware. Ende inder daedt, den Windt en is niet anders, als een locht, die min oft meer beroert wort. Daer zyn vier principale Winden, die in de H. Schrifture soo vermaert zyn, te weten, den Oosten, en den Westen, den Zuyden, en den Noorden Windt, de welcke noch verdeelt worden in vieren, ende dan wederom in half-vierendeelen, soo dat de Zee-vaerders die verdeelen in 68. deelen.

Wy en sien de Winden niet, ten zy in hunne uytwerckselen, die voorwaer seer groot, ende wonderlijck zyn inde locht, op d'aerde, ende inde zee. Syne nature, hoe dat sy voorts-komen, ende hunne stercke beweginghen, zyn verborghe schatten inde wetenschap, ende inde almoghentheyt van Godt. Al'et ghene dat men daer van kan segghen, en dient niet, als om de swackheyt van onsen geest te bekennen, die de minste kennisse niet en heeft vande alder-ghemeynste saken, ghelijckerwys zyn het licht, het

coleur, ende den oorsspronck der winden. Hier-om seght onsen Heere in't H. Evangelie, dat de Winden blasen, daer't hem belieft, sonder dat wy weten, van waer dat hy komt, oft waer dat hy gaet. Den H Geest is op Sinxen-dagh neder-ghedaelt over de Apostelen inde ghedaente van eenen crachtighen Windt. Den blaes van Godt is't, die *Adam* het leven ghegeven heeft in syne scheppinghe, die de Priesters Gewydt heeft naer de Verryssenisse, ende die de Apostelen op Sinxen-dagh vervult heeft.

Aristoteles noemt hem seer wel den bessem vande locht, die-se suyvert, ende die de corruptie, ofte bedorventheyt belet. Hier uyt volght, dat de locht veel suyverder, ende ghesonder is op 't hooghste vanden bergh, als wel inde diepe dalen. In't Landt van *Libien* sal eenen windt soo groote berghen van sandt by-een vergaderen, dat'et alle de weghen op-stopt, sonder dat eenen anderen windt dat kan weghnemen. Men siet klaerlijck, dat den windt verwermt, ende verkoelt. Den Wysenman bemerckt, dat hy ontsteeckt, ende het vier uytblust. Daer en is niet soo swack, ende soo crachtigh: want is het saken dat eenen mensch moeder naeckt ontkleedt, soo soetelijck verkoelt, ende ververscht wort inden somer door het blasen vanden westen windt, soo dat'er niet aenghenamer en is, wat en doet den Noorden windt niet, die den mensch soo in teghendeel door sijn gheweldt gheheel verkoudt, ende styf maeckt? Om dit wel te oordeelen, soude men op de ongheстuyme zee, door tempeest uytterlijck beroert, ende in't peryckel van schip-brake te lyden, gheweest zyn. Maer hoe wonderlijck is de vernuftheyt vanden geest des mensche dat hy dese twee Dwinghelanden, ofte Tyrannen vande zee, ende van d'aerde, soo weet te matighen, dat hy die tot synen dienst weet te brenghen. Het Vier dient tot alle ghebruyck van 't leven des mensche: de Schip-vaert weet sigh vanden Windt te dienen, om over al te zyn, daer sy willen. De Constenaers ofte Wercklieden weten die te samen te brenghen inden oven om alle wercken te doen die sy willen maken.

De selve drooghe dompen, die de wolcke van een scheurt, doet d'aerde open bersten, ende schudden, om daer uyt te moghen komen, daer sy te voren soo besloten laghen, het welck aen dit grofste, ende 't swaerste van alle andere Elementen, vremde bevinghen doet gevoelen: want wy weten dat Godt eens den loop

der

der Sonne heeft doen stille staen, op 't versoeck van Josue; maer daer en gaet nauwelijckx eene Eeuwe voorby, oft men ghevoelt eenige Aert-bevinghe, daer Godt nochtans d'aerde tot eene lust-plaetse aen den mensch heeft ghegeven.

Dese schuddinghen zyn dickwils soo gheweldigh, dat sy, uyt de openinghe, diese maken, Eylanden doen te voorschyn komen, die te voren noyt gheweest en hebben, gelijck men seght ghebeurt te zyn met de Eylanden van *Delos*, van *Rhodus*, ende van *Cyprus*: ende in teghendeel keeren sy Berghen t'onder-opwaerts, sy doen gheheele Steden versincken, ghelijck het ghebeurt is aen *Sodoma*, ende *Gomorra*: aen *Core*, *Dathan*, ende *Abiron*, die met hunne Tabernakelen versoncken zyn. In't Jaer 343. is de Stadt *Neocesarée* gheheel en gantsch versoncken gheweest, uyt-ghenomen de Catholijcke Kercke, met den Bisschop. Ende om niet verre te gaen soecken, hoe langh en heeft de Aert-bevinghe dit Jaer 1703. in Italien niet gheduert, alwaer verscheyde Steden, en plaetsen gantsch verdestrueert zyn gheweest, ende tot niet ghekomen. Onder de Regeringhe van *Theodosius den Jonghen*, heeft de Aert-bevinghe binnen Antiochien 6. maenden gheduert. *Aristoteles* verhaelt, dat sommighe tot twee Jaren toe gheduert hebben, navenant de menighvuldigheyt der dompen, die daer onder besloten waren. Maer de wonderlijckste is die geweest, de welcke de gheheele wereldt door ghebeurt is inde doodt van onsen Salighmaker, alswanneer dat'er 12. Steden in Asia in d'aerde verslonden zyn gheweest, de Steen-rotsen ghescheurt, ende de Graven gheopent zyn. Dese Aert-bevinghen volghens het ghemeyn ghevoelen vande Gheleerde, is eene beweginghe, die veroorsaeckt wort door d'ontstekinghe van eenighe solferachtighe, ende slymachtighe dompen, die door dese ontstekinghe weer en wegh met alle gheweldt worden ghedreven inde onder-aerdtsche hollicheden, die niet diep onder d'aerde zyn. Men rekent dry soorten van Aert-bevinghen. De eerste is eene *enckele bevinghe*, alswanneer d'aerde onder de voeten beeft, ende dat men vreest dat de huysen sullen versincken. d'Ander is de *Hellinghe*, als men siet dat de huysen, ende torens vanden eenen, ende den anderen kant hellen, ende somtyts oock vallen. De derde is de *Schuddinghe*, die soo schrickelijck somwylen is, dat sy gheheele Steden met alle de in-wooners inde hollicheden verslindt, ghelijck ick hier boven gheseyt hebbe.

Men

Men heeft bemerckt dat dese Aert-bevingen ghemeynelijck ghebeuren inden Herft, oft inden Lenten, ende selden in't midden vanden winter, oft Somer: want d'aerde is in den winter al te vast ghesloten, ende inden Somer worden de dompen door de al te groote hitte verteert. Wat dat'et zy, oft wanneer sy komen, het zyn droeve ghevallen als sy komen. Alswanneer sy te Roomen ghebeuren, soo bekleedt haer de Stadt gheheel inden rouw.

Den *Blixem* is het weer-licht, oft schynsel vande materie, die inde locht ontsteken is. Men bemerckt den Blixem, voor ende al eer men den Donder-slagh hoort, ter oorsaken van de snelheyt des ghesichts. Den Donder is het gherucht van het teghen-een-slaen, ende scheuren der wolcken, de welcke open gaende, den reghen doen vallen. Sulck onweer ghebeurt meer inden Zuyden, als well inden Noorden, ende inden Somer, als inden winter. Den Blixem is den ontsteken domp, uytter aerden opwaerts ghetrocken, den welcken met ghewelt berst uyt de wolcke, alwaer hy sich dickwils verandert in steenen, ende inde figure van eenen keghel, den welcken de Italianen *Saetta* noemen. Is het saken dat hy op de Serpenten valt, hy neemt van hun al'et fenyn wegh, ende de beesten, die daer van gheslaghen worden, keeren hun hooft naer den kant vanden slagh. Men heeft ondervonden, dat den Blixem soo subtyl is, dat hy het gelt smelt inde borse, het sweert inde schee, sonder dat sy ghehindert zyn. Men siet oock dat hy de ghebeenten des mensche in sijn lichaem morselt, sonder dat'et lichaem uytwendighlijck eenigh letsel heeft. Men siet in teghendeel dat hy het lichaem verbrandt swart ghelijck een schouw, sonder dat'et inwendigh eenigh letsel heeft; jae men heeft ondervonden, dat hy de tonghe vanden mensch heeft uyt-gheruckt, ende alle het hayr ghelijck af-geschoren, ende dat hy noch in't leven blyft. Voorwaer wonderlijck zyn de uytwercksélen van den Blixem.

De kennisse vanden tydt door de natuerlijcke teeckenen.

Teeckenen van goet weder.

ALs'er inden VVinter overvloedigheyt van water is, ende veel sneeuw valt, dat beteeckent dat de Lenten, ende den Somer werm sullen zyn.

Als

Als den mist seer hoogh klimt als het regent, dat beteeckent schoon weêr.

Den Reghen-boogh, die sich 's avondts vertoont inden Oosten, beteeckent schoon weder.

Den Reghen-boogh die inden Lenten verschynt met reghen, ende met een weynich wint, beteeckent schoon weder.

Als men de Vlier-muysen 's avonts in een veel grooter ghetal siet swieren door de locht, als sy ghemeynelijck doen, dat beteeckent, dat het 's anderdaeghs schoon weder, ende warm sal zyn.

Als de Ossen rusten op hunne slincke zyde, dat beteeckent schoon weder.

Als de Kraey, oft Exter 's morghens quettert, beteeckent schoon weêr.

Teeckenen van Reghen.

Als den Reghen op d'aerde groote bobbelen maeckt, meer als gemeynlijck, dat beteeckent grooten Reghen.

Als het water sich meer wederhoudt als ghemeynlijck, ende dat'et seer werm is sonder sonne-schyn, dat is een teecken van Reghen.

Als de waters op-komen, ende meer wassen als sy ghewoonlijck zyn te doen, dat is een teecken van grooten Reghen.

Eenen drooghen winter veroorsaeckt groote vochtigheyt inde Lenten.

Als het 's avonts weer-licht vanden kant van den Noorden, het sal Reghenen.

Als het eene brandende, ende stekende hitte meer als ghemeyn inden Somer is, dat veroorsaeckt grooten Reghen.

Als de Maene omringhelt is met eenen swarten rinck, dat beteeckent Reghen.

Een wolck wit, ende dick inde gedaente van eenen toren, dat beteeckent Donder en Regen.

Teeckenen van Windtachtigh weêr.

Als de Endtvoghelen hun in't water doppen, ende hunne vleughelen schudden, dat beteeckent windt.

Als den blixem 's avonts alleenlijck maer uyt den Noorden komt, dat is een teecken van eenen kouden windt.

Als het op den middagh blixemt, ende dat den nacht klaer is met den windt vanden middagh, dat is een teecken, dat'et van dien kant sal waeyen.

Is het saken, dat de locht klaer zynde, ontrent den avont een kleyn wolckxke te voorschyn komt, dat is een teecken van grooten windt.

De Dolfynen springhende op de zee, die stil is, dat is een teecken, dat'et grooten windt sal maken vanden kant, daer sy van komen.

Teeckenen van Wermte.

Als het weêr-licht, ende schoon weder is, dat is een teecken van hitte.

Als den rym valt inde Lenten, ende in den Herft, dat is een teecken van werm, ende schoon weder.

Als de Raven, hun keerende naer de Sonne, ende openende hunnen beck, dat is een teecken dat'et gheheel heet sal zyn.

Teeckenen van Kouwe,

Als de wermte geheel naer by d'aerde komt, 't is een teecken van kouwe.

Als het begint te vriesen met eenen Oosterschen windt, dat is een teecken van langh-durighe koude.

Teeckenen van onghestuymigh weder.

Als'er een Sterre met den steert verschynt, dat is een teecken van onghestuymigh weder.

Als de Maene haer vertoont omringhelt met groene cirkelen, ende met swartachtighen nevel, dat is een teecken van onweder. Ende is't dat de cirkels dick van groen, oft swart coleur zyn, dat is een teecken van een alder-grootste tempeest.

Alswanneer haer eene witte, ende grove wolcke haer inde locht vertoont inden somer, dat is een teecken van tempeest, ende van groot onweder met donder.

Als de Schapen, ende Ossen hunne hoofden krauwen in den Herft, ende dat sy ligghen rusten d'een op d'ander, dat is een teecken dat het inden winter onghestuymigh weder sal zyn.

Als het dondert inden avondt, dat is een teecken van veranderinghe vanden tydt, ende dat'et onweder aenstaende is.

Om de veranderinghe des lochts te kennen door de Sonne, door de Mane, ende door den Reghen-boogh.

ALs de nieuwe Maene op den derden, oft den vierden dagh, haer seer klaer, ende suyver vertoont,

vertoont, dat is een teecken van schoon weder: van ghelijcken oock als sy haer op de selve maniere vertoont, als sy half vol is; maer is't byaldien dat sy haer op dien selven tydt seer rootverwigh vertoont, dat is een teecken van wint.

Is het saken dat sy haer op eenighe plaetsen verduystert, ende swart vertoont, dat is een teecken van reghen.

Is't dat sy haer op dien selven tydt vertoont met swarte, ende overlaste horens, dat is een teecken van reghen.

Is't dat sy haer vertoont zynde haren circkel doncker rootachtigh, dat beteeckent tempeest en haghel.

Als het volle Maene is, ende dat sy ront-om haer eenighe swartigheyt heeft, dat beteeckent reghen.

Is't saken dat men ront om de Maene siet in eene swarte wolcke twee oft dry straelen, dat is een teecken van ghetempert weder.

Wat dat is den Eclips inde Sonne, ende inde Maene.

OM te weten, wat dat den Eclips is in de Maene, soo moet men eerst voor al weten, dat de Mane van haer selven geen licht en heeft, maer dat sy'et al kryght vande Sonne, soo dat de Maene verlicht wort, naer de mate dat sy vande Sonne bestraelt wort. Is't dat sy geensints bestraelt en wort, ghelijck het ghebeurt inde nieuwe Maene, soo en geeft sy van haer t'onser opsicht geen licht: wort sy half bestraelt, soo is't het eerste, oft leste quartier: wort sy ten vollen bestraelt, soo is't by ons volle Maene. Hier uyt kan men nu bespeuren, wat dat by ons den Eclips is inde Maene, den welcken alsdan gheschiedt, als de Mane boven ons is, ende de Sonne onder ons, soo dat de Mane recht over de Sonne staet, ende dat den aerts-kloot tusschen beyde is, soo dat de Sonne de Maene niet en kan bestraelen voor eenighen tydt, wordende belet door den aerts-kloot, die tusschen beyde is. Nu aengaende den Eclips inde Sonne, die ghebeurt alsdan, alswanneer de Maene haer stelt recht tusschen d'aerde ende de Sonne, soo dat de Sonne niet gheheel en kan ghesien worden, belet zynde vande Mane die recht tusschen beyde staet het welck soo langh duert, tot datse voorby malkanderen zyn. Als den Eclips is inde Mane, dan is't altydt volle Mane: als hy gheschiedt inde Sonne, dat ghebeurt altydt als't nieuw Mane is.

Om

Om den tydt te kennen door de Sonne.

ALs de Sonne klaer, ende ſuyver ſchynt, dat beteeckent ſchoon weder, ten zy dat'er voor heer te voren een kleyn wolcxken komt.

Als de Sonne klaer, ende ſonder wolcke onder-gaet, dat is een teecken dat'et daeghs daer naer ſal ſchoon weder zyn: ende is't dat ſy klaer ende ſuyver ondergaet, maer hel, en ontſteken, dat is een teecken dat'et dien nacht, noch daegs daer naer niet en ſal reghsnen.

Als men in't ondergaen der Sonne roode, ende brandende wolcken ſiet, dat is een teecken, dat'et niet en ſal reghenen.

Als de Sonne root, ende daer naer ſwartachtigh komt te verſchynen, dat is een teecken van reghen.

Als men inde ſtraelen vande op-gaende Sonne eene donckere wolcke beſpeurt, dat is een teecken van reghen.

Als de Sonne onder-gaet, hebbende aen hare ſlincke zyde eene ſwarte wolcke, dat is een teecken dat'et ſal reghenen.

Om het weder te kennen door den Regen-boogh.

ALs den Reghen-boogh ſigh vertoont in een reghenachtigh, ende nevelachtigh weder, dat is een teecken van ſchoon weder.

Als den Reghen-boogh ſigh vertoont in't opſtaen, oft in't ondergaen vande Sonne, dat beteeckent ſchoon weder met windt.

Als'er twee Reghen-boghen op den ſelven tydt inde locht verſchynen, dat is een teecken van reghen.

Als hy ſich inde locht vertoont, alſwanneer het ſchoon weder is, dat is een teecken van windt.

Als hy ſigh root, ende geelverwigh vertoont, dat beteeckent windt.

Als den Reghen-boogh ſigh 's morghens inde locht vertoont, dan ſal'et ontrent den avondt reghenen.

Is't dat hy voor den middagh verſchynt, dat is een teecken van reghen, ende 's avonts windt.

Als hy ontrent den middagh te voorſchyn komt, dat beteeckent reghen.

Is't dat hy ſigh naer den middagh vertoont, dat is een teecken van kleynen reghen, ende van goet weder.

Den Reghen-boogh, als hy ſigh 's avonts vertoont, op wat tydt dat'et zy, dat beteeckent ſchoon, ende goet weder.

Wat

Wat dat de Comete, ofte Sterre met den steert is, ende haere uytwerckinghen.

DE Comete, oft Sterre met den steert, wort oock inde locht gheformeert, ghelijck de andere Meteoren, uyt vette, ende slymachtige dompen, die uyt d'aerde op-klimmen naer de locht, alwaer by-eenv ergadert zynde, worden in haer selve ontsteken, ende vertoonen haer ghelijck oft dat'et eene waerachtighe Sterre ware, die inden hemel staen, de welcke soo langhe duren, als sy voedtsel hebben, ende naer de mate dat'et voedtsel verteert, soo vergaet sy oock allenskens.

Als sy eenen langhen steert heeft, dat beteeckent onvruchtbaerheyt, ende ghebreck van vruchten.

Als de Sterre haer spits-achtigh vertoont, die men *Veru* noemt, de welcke van een schroomelijck aensien is, ende heren loop met de Sonne neemt, ende vervolghens die op den dagh siet, dreyght ons met oorlogh, met de peste, ende met vele andere plaghen, ende sy beteeckent oock schoon, ende stil weder op de zee, ende vruchtbaerheyt der aerde.

Dese Sterre, als sy haer silverachtigh vertoont hebbende straelen, de welcke als silver vertoonen, die de klaerste, ende de klaer-schynenste is van alle andere Sterren, haer vertoonende als Jupiter ♃ is in het teecken vanden Kreft ♋, oft vanden Visch ♓, beteeckent overvloedigheyt van Graen, ende van vruchten in dat Landt daer sy ghesien is gheweest.

Eenighe Reghels, om te weten tot welcke operatie de Mane goet is, als sy is in elck teecken vanden Zodiack, ofte Circkel des hemels inden welcken de Twaelf Teeckenen des Jaers zyn.

Als de Mane in't Teecken vanden Ram is ♈.

ALsdan is het goet om te saeyen, sich te baden, om remedien te nemen, namentlijck voor het hooft, voor de kele, voor de borste, voor de fluymachtighe, om te reysen, ende om brieven af-te-vaerdighen.

Als de Mane in't Teecken is vanden Stier ♉.

Alsdan is't goet om te verkoopen, te verkryghen, te contracteren, landt en huysen te bouwẽ, verdragh en vrientschap te maken, te wandelen, remedien en medecynen te nemen, eñ te laten.

Als

Als de Mane is in't Teecken vande Tweelinghen ♊.

Alsdan is't goet te contracteren; de kinderen ter schole te legghen; om hun een ambacht te doen leeren; maer men moet wel toesien, dat'et in dese Mane niet goet en is sich bloedt inden erm te doen trecken.

Als de Mane inden Kreft is ♋.

Alsdan is't goet om reysen te beginnen, om het hayr des hoofts te scheeren, om te jaghen, te visschen, te saeyen, ende te planten.

Als de Mane is inden Leeuw ♌.

Alsdan is't goet om te contracteren, te verkoopen, koopen, landt en huysen te bouwen, metalen te smilten, te arbeyden in het vier, ende in het water, te jaghen, te visschen, remedien en medecynen te nemen, en te baden.

Als de Mane is inde Maghet ♍.

Alsdan is't goet reysen t'ondernemen, te contracteren, verkoopen, koopen, te handelen, sich te begeven tot de wetenschappen, en ambachten, landt bouwen, timmeren, schryven, visschen; jaghen, medecynen te nemen, ader laten, en bayen.

Als de Mane is in't Teecken vande Schale ♎.

Alsdan is't eyghentlijck goet om te reysen, te contracteren, te veranderen van woonstede, verbont en vrientschap te maken, en hayr scheeren. Het en is niet goet in desen tydt steen te snyden.

Als de Mane is inden Scorpioen ♏.

Alsdan en is't niet goet dan om de coleriecken te purgeren. Het quaet ontrent de schamel partye, is seer dangereus, ende men moet sich alsdan wel wachten van eenige Incisien aldaer te doen.

Als de Mane is inden Schutter ♐.

Alsdan is't goet peerden te koopen, die te remmen, ende te leeren, metael te smilten, gout te suyveren, te jaghen, te visschen, te baeyen, ende bloedt te trecken.

Als de Mane is in Capricornus ♑.

Alsdan is't goet bloedt te trecken vande ghene die vol bloedt zyn, ende te reysen.

Als de Mane is inden Waterman ♒.

Dan is't goet om landt en huysen te bouwen, huys-genoten in-te-nemen, verbondt des houwelijck en vrientschap te maken, gelt op renten te legghen, ende te studeren inde alchimisterye.

Als de Mane is in't teecken vanden Visch ♓.

Dan is't goet om te contracteren, te koopen, en te verkoopen, om houwelijcken en verbonten te maken, om te reysen op zee, om te handelen van saken met Grooten, om Rechters te versoecken, om de metaelen te suyveren, medecynen te nemen, laten, en bussen te stellen, uyt-ghenomen inde voeten.

NIEU-

NIEUWE
CHRONYCKE
VAN
Alle het ghedenck-weerdighste dat'er ghebeurt is sedert het Jaer 1701. tot dit tegenwoordigh Jaer.

DEn 19. *November* 1701. heeft men tot Ghendt, ende in alle de Steden, soo van Vlaenderen als Brabandt, over het voltrecken van het Houwelijck vanden Coninck van Spaignien seer treffelijck ghevirt met Illuminatien, 'tlossen van't Canon, ende het luyden vande Triumph-klocken.

Den 6. *January* 1702. heeft den Hertogh van Modena sijn Fortresse Bercelle aen de Keyserische in gheruymt.

Den 10. dito is tot Dublin aen de locht ghesien twee Maenen, en naer dat sy twee uren gheschenen hadden, verdwenen, ende 's anderdaeghs twee groote Cometen inde locht gesien.

Den 19. *Meert* is de Huldinghe des Coninckx *Philippus den Vyfden*, met groote pracht ende magnificentie binnen Ghendt ghescheidt, op de selve maniere ghelijck tot Brussel.

Den selven dito is *Willem den Derden* Coninck van Enghelandt, Schotlandt en Yrlandt 's morghens ten 8. uren tot Kinsington overleden, out 52. jaeren, gheregeert hebbende 13. jaeren, 3. weken, en 2. daghen, hebbende een van de grootste Princen des werelts gheweest.

Den 4. *Mey* is de Princesse *Anna van Denemarcken* tot Londen inde Westmunster-kercke met grooten pracht Ghekroont, als Coninginne van Enghelandt, Schotlandt, en Yrlandt.

Den selven dito is tot Weenen, Londen, en 's Gravenhaghe den Oorlogh ghepubliceert teghens de Croonen Spaignen, en Vranckrijck.

Den 21. dito heeft den Coninck van Spaignien *Philippus den Vyfden* synen prachtighen Intré binnen Napels ghedaen.

Den 1. *Juny* is binnen Madrid den Oorlogh ghepubliceert teghens den Keyser, Engelandt, en Hollandt.

Den 12. dito heeft den Marquis de Bedmar,

en

en den Grave de la Motte de Stadt en 't Casteel van Middelburgh in Vlaenderen op discretie in-ghenomen, en 300. Kryghs-ghevanghenen gemaeckt.

Den 18. dito is den Coninck van Spaignien binnen Milaenen ghearriveert, ende met groote teeckenen van vreughde ontfanghen.

Den selven dito heeft den Prins Louis van Baden Landau formelijck beleghert.

Den 7. *September* is door Ghendt ghepasseert Syne Coninckliicke Hoogheyt den Heere Hertogh van Bourgoigne, die met alle Coninckliicke eere ontfanghen wiert, onder het luyden vande Triumph-klocken, ende het donderen van 't Canon; nemende synen wegh over Cortrijck en Ryssel naer Parys en Versailles.

Den 8. dito heeft den Roomschen Coninck Josephus het Casteel van Landau stormenderhandt in-ghenomen, den 9. dito heeft den Generael Melac de Witte Vlagghe uyt-ghesteken, den 11. ghecapituleert, en den 13. het Garnisoen door de bresse naer Straesborgh uyt de Stadt ghetrocken.

Den 23. dito hebben de Gheallieerde Volckeren Venlo, en den 6. *October* Ruermonde met accort in-ghenomen.

Den 8. *November* is den Oorlogh teghens Spaignien en Vranckrijck binnen Regensborgh, van weghens het Roomsche Ryck ghedeclareert.

Den 14. dito is binnen Ghendt overleden een Vrouwe oudt 109. Jaeren, twee maenden, en eenighe daghen.

Den 15. dito heeft den Grave de Tesse Borgoforte in-ghenomen.

Den 27. dito heeft sigh Rhynfelds aen den Landt-graef van Hessen-Cassel over-ghegeven, dat de Keyser sche in het Slot, ende de Hessen-Casselsche inde Stadt ende Buyten-wercken souden ligghen.

Den 21. *December* heeft den Hertogh de Vendosme Gouvernolo in-ghenomen.

Den 6. *January* 1703 is binnen Coppenhaghen de Coninginne van Denemarcken van eenen Prince gheleghen, ende inden Doop ghenaemt Georgius.

Den 14. dito heeft men eene ghevaerlijcke Aerdt-bevinghe ghevoelt binnen Roomen, wel 8. a 9. minuten lanck, wordende de schade daer door veroorsaeckt, op een Millioen Croonen begroot. Maer op den selven tydt is de grootste gheweest in Umbria, inde Steden Caretto,

Cassia,

Coffia, Kieti, Sabina, Terni, en Aquila; welck laetste bynaer gheheel versoncken is, benevens Norcia, Amatrice, Spoleto, en Foligno ten uyttersten beschadight, ende veel duysende menschen daer door om gekomen zyn.

Den 18. dito hebben de Troepen van Brunswyck, en Luneburgh het Stift ende de Stadt Hildesheym in possessie ghenomen.

Den 20. dito is Port Royal op Jamaica in West-Indien in't gheheel tot den grondt toe afghebrandt, uyt-ghenomen de twee Forten.

Den 21. dito heeft den Keyserlijcken Envoyé Grave van Sintzendorff binnen de Stadt Luyck met Trompet den Oorlogh doen verklaeren teghens Spaignien en Vranckrijck.

Den 26. dito is de Stadt Traerbach aen den Erf-Prins van Hessen-Cassel over-ghegaen.

Den 3. *February* heeft Syne Hoogheydt den Churvorst van Beyeren Neuburgh aenden Donauw met accort in-ghenomen.

Den 8. deser heeft den Marquis deGrammont Gouverneur van Rhynbergh, weghens die Fortresse ghecapituleert, en de selve aenden Churvorst van Brandenborgh over ghegeven, zynde het Garnisoen den 14. dito daer uyt ghetrocken.

Den 27. dito is andermael een Aerdt-bevinghe gheweest inden Kerckelijcken Staet, waer Spoleti t'eenemael om-ghekeert, ende van Norcia alle de resterende Huysen versoncken zyn, de Steden Gubio, en Perugia hebben oock veel g heleden.

Den 9. *Meert* heeft den Marischal de Villars het stercke Fort Keel met accort in-ghenomen.

Den 11. dito heeft Syne Hoogheyt den Churvorst van Beyeren tegens de Keyserlijcke Troepen onder den Generael Slick by Scardinghen een treffelijcke Victorie bevochten.

Den 17. dito heeft sigh Neumarck inden Opper-Paltz aenden Graef van Styrum met accort over-ghegeven, en des anderen daeghs Ambergh met de Keyserlijcke generaliteyt ghecapituleert.

In dese Maendt is den Grooten Sultan binnen Adrianopelen gheboren eenen Soon, die ghenoemt is Ibrahim, en waer over men dry daghen heeft ghevierr.

Den 8. *April* heeft Syne Hoogheyt den Churvorst van Beyeren de Stadt Regensburgh met accort in-ghenomen, en beset met syne Troepen.

Den 14. dito is binnen Weenen aen de Kinder-pocxkens ghestorven de Erts-Hertoghinne Maria, Josepha, Colletta, Antonia, oudt 16.

jaeren,

jaeren, en de derde Princesse vanden Keyser.

Den 24. dito hebben de Gheallieerde de Stadt Bon beleghert.

Den 25. dito hebben de Marischals Villars en Tallard den Prins Louis van Baden te vergeefs gheattacqueert in syne Linien tot Stolhoffen.

Tusschen den 27. en 28. dito sijn binnen Ghendt gheboren twee Kinderen met den buyck by na zydelinghs aen een ghewassen, staende het hooft van d'eene, en de voeten van d'andere, *& vica versa*, sy waren volmaeckt, en sonder letsel, inde Parochiale Kercke van Eckerghem Ghedoopt, d'eene Joanna, en d'ander Theresia ghenaemt, hebben dry a vier daghen gheleeft.

Den 30. dito is den Marischal de Villars naer het Kintsiger Dal vertrocken.

Den selven dito heeft den Coninck van Sweden by Pultosky eene treffelijcke avantagie bevochten op de Saxen en Littouwische Militie, met veroveringhe van Artellerie en Bagagie.

Den 1. 2. en den 3. *Mey* heeft den Marischal de Villars Hofslagh, Hornbergh, en Huson inghenomen, en de Garnisoenen tot Cryghsghevanghenen ghemaeckt.

Den 6. dito is den Marischal de Villars door het Kintziger Dal met weynigh verlies doorghebroken.

Den 9. dito hebben de Gheallieerde de stercke Schantse voor de Stadt Bon stormenderhandt in-ghenomen.

Den 12. dito is Schansterney met accordt aen de Moscowiters over-ghegaen.

Den 15. dito heeft de Stadt Bon met de Gheallieerde ghecapituleert, en den 18. dito is het Garnisoen daer uyt ghetrocken.

Ontrent dees tydt hebben de Saxen en Littouwers op de Sweden by Pasnick een gheluckighe rencontre gehadt, en de selve op de vlucht ghedreven.

Den 18. *Juny* is de Stadt Kupffenstein, eenen voornamen Paz naer Tirol, in brandt geraeckt, en Stadt en Casteel af-ghebrandt, dat'er niet een huys en is blyven staen, waer naer Syne Hoogheyt den Churvorst van Beyeren het Slot heeft in-ghenomen.

Den 20. dito heeft sigh den Paz Wirgel aen den Churvorst van Beyeren met accordt overghegeven.

Den 10. dito Rottenbergh.

Korts daer naer Hal.

Ende den 25. dito is den Churvorst van Beyeren

ren ghekomen binnen Insbruck, de Staten den selven Ghehuldight, den Eedt van ghetrauwicheyt ghedaen, en is alsoo in ses daghen meester van gheheel Tirol gheworden.

Den 27. dito heeft den Generael Coehorn de Linien van 't Landt van Waes tot Stekene ghe-forceert, met verlies van veel volck.

Den 29. dito is andermael in Italien eene seer groote Aerdt-bevinghe gheweest, met groote schade aen Kercken, Palleysen, en Huysen.

Den 30. dito heeft het Spaens Legher onder sijn Excellentie den Heere Marquis de Bedmar, tot Eeckeren gheslaghen het Vyandtlijck Legher onder den Generael van Obdam, de victorie behaelt, het Veldt behouden, en het Canon, Oorloghs-ammunitie, en alle de Bagagie verovert.

Den 11. *July* is tot Dublin den Poolschen Rycx dagh in faveur vanden Coninck van Polen gheluckelijck ghesloten ende ghe-eyndight.

Den 17. dito is tot Constantinopelen eenen grooten op-loop gheweest.

Den 27. dito hebben de Keyfersche Bercello aen de Franschen over-ghegeven, en 't Garnisoen Kryghs-ghevanghenen ghemaeckt.

Den 31. dito is by Ulm tot Munderkinghen eene scherpe rencontre voor-ghevallen tusschen de Franschen, ende de Keyfersche onder den Lieutenant Generael Grave de la Tour, alwaer het Legher vande twee Croonen victorie hebben bevochten, en den Hertogh Christiaen van Hannover inden Donau verdroncken.

Den 4. *Augusti* is het Casteel Nago aen de twee Croonen op discretie over-ghegaen.

Den 5. dito het Casteel Castelbarco, is ghe-demolieert.

Den 10. dito is de Stadt Arco door de Franschen in-ghenomen, ende den 17. dito het Casteel met Capitulatie.

Den 15. dito heeft Syne Conincklijcke Hoogheyt den Hertogh van Bourgoigne de stercke Stadt Brisack berent.

Den 16. dito hebben de Ghealliëerde de stadt Huy met capitulatie in-ghenomen, en den 25. dito de Citadelle.

Den 17. dito heeft het Casteel Arco sigh aen den Hertogh de Vendosme over-ghegeven.

In dese maendt heeft den Hertogh de Vendosme in-ghenomen de Steden Riva, Torbole, en Nago, ende daer naer wederom verlaeten.

In 't leste van dese maendt is in Turckyen eenen grooten opstant gheweest, begonst door de

Curassiers

Curassiers en Janitsaeren, die hunnen Aga vermoorden, en trocken met 60000. mannen naer Adrianopelen, detroneerden Sultan Mustapha, en stelden op den Throon synen oudtsten Broeder Sultan Achmet, onthoofden den Mufti, en den Grooten Visir nam de vlucht.

Den 3. *September* heeft den Hertogh de Vendosme de Stadt Trente beginnen te bombarderen, en dat acht daghen lanck, maer met weynighe scha de, en is van daer wederom naer Italien ghetrocken.

Den 8. dito heeft sigh de Stadt Brisack met accort aen Syne Conincklijcke Hoogheyt den Hertogh van Bourgognien over-ghegeven.

In dese maendt hebben de Ongersche Rebellen en Malcontenten, onder den Prince Ragotzi, op vele plaetsen gheplondert, ende eenighe Stercktten in-ghenomen.

Den 20. dito heeft de Conincklijcke Armée van Vranckrijck een schoone Victorie bevochten teghens de Keyserlijcke Armée onder den Grave Styrum by Nortlinghen, met veroveringhe van Canon, Standaerden, Vaendels, Ammunitie, Bagagie, en Tenten.

Den 22. dito heeft sigh het Stedeken Friedbergh aen den Prince Louis van Baden over-ghegeven.

Den 24. dito hebben de Sweden 's avondts ten 5. uren Thoren beginnen te bombarderen, en daer mede 4. a 5. daghen ghecontinueert.

Den 27. dito hebben de Ghealliëerde de Stadt Limburgh met accort in-ghenomen.

Den 12. *Octtober* heeft den Marischal de Tallardt Landau berent.

Den 15. *November* heeft den Marischal de Tallard eene groote Victorie bevochten op de Duytsche Troepen onder den Prins van Hessen-Cassel, met de welcke hy meende Landau te secoureren. De Vyanden hebben alle hunne Bagagie ende Artellerie op het Camp de Battaille ghelaeten.

Op den selven dito heeft den Marischal de Tallard de Stadt Landau met Capitulatie inghenomen.

EYNDE.